

CİLT: 4

SAYI: 19

OCAK 196

YAZI HEYETİ

İmren AYKUT

•

Fazlı AYVERDİ

•

Nihat BATUR

•

Oktay EMED

•

Zeki ERGİNSU

•

Şemsettin GÜLER

•

Erol MANİSALIOĞLU

•

Rıdvan YÜKSELEN

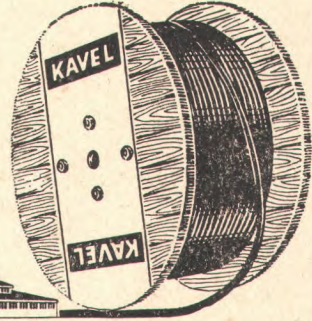
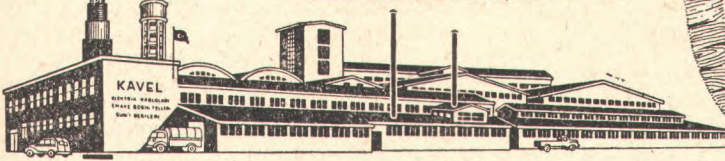
İKTİSAT DERGİSİ

2.5 Lira

19

KAVEL

Kablo ve Elektrik Malzemesi Ltd. Şti.
İSTİNYE - İSTANBUL

Daima Standartlara Uygun,
Laboratuar Kontrolunu haiz,
En üstün kalite imalât yapar.

- ★ Plastik İzoleli Elektrik Kabloları
- ★ Suni deriler ve Yer muşambası
- ★ Emaye Bobin telleri

Telefon : 63 34 00 — 63 34 01 Telgraf: KAVELKABLO — İSTANBUL

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak	750 Lira
Ön İç Kapak	500 Lira
Arka İç Kapak	500 Lira
İç Sahifeler	400 Lira

İKTİSAT DERGİSİ

MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ

C İ L T : I V

S A Y I : 19

O C A K : 1966

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

Fiatı: 2.5 TL. Yıllık : 30 TL. Altı Aylık: 15 TL.

İ Ç İ N D E K İ L E R

2 Sayın Okurlar	İKTİSAT DERGİSİ
3 Gecekondu Sorunumuz	Dr. Nazif KUYUCUKLU
11 Ayın Ekonomik Olayları	Faruk ÇEHRELİ - N. BATUR
13 Demir Cevheri	Dr. Fazlı AYVERDİ
27 Türkiye'de Kadın İşgücünün Bünyesi	Doç. Dr. Nusret EKİN
30 Kooperatifçilik ve Türkiye	Reha BAVBEK
35 İktisat Bayramı	Oktay EMED
36 İktisatçının Toplumdaki Yeri	Meliha TÜRKAN
38 Cemiyetten Haberler	***

Sevgili Okurlar

YENİ YILA GİRERKEN

18 aydır faaliyetini aksatmadan hizmetinizde olan İKTİSAT DERGİSİ her geçen sayı bir yenilik getirmek amacıyla çıkmıştır. Nitekim, yeni yıl programında tamamiyle değişik bir bünye ile sizlerin huzurlarınıza çıkmak başta gelen düşüncemizdir. Bu güne, kadar sizlerin destek ve gayretleriyle olgunlaşan Derginizi daha ileri götürmek, alâkanızın artmasıyla olacaktır. Bu arada dergide ele alınmasını arzu ettiğiniz yeni konular, düşündüğünüz özellikle r varsa bize lütfen bildirin. Birbuçuk senedir neşredilen yazıların, ilmi olduğu kadar memleket müesseselerinin eksik taraflarını ele alan, uyarıcı ve öğretici olmaları üzerinde hassasiyetle durulmuştur. Bu hususun bilhassa temini için hiçbir fedakârlıktan kaçınılmamıştır ve muhafazasına aynı titizlikle çalışılacaktır.

Yeni senenin programında, gerek Cemiyet Merkezimizde gerekse Ankara Şubemizde tertip edilen konferanslarda yer alacaktır. Aktüel konular üzerine verilecek bu konferanslar derlenerek Dergimizde yurdun her tarafına yayılacaktır. Konferansların yanı sıra, ayın aktüel konularına ışık tutmak gayesiyle, kurulacak ilmi heyette görüşülen meseleler rapor halinde ve Dergide neşrolunacaktır.

Dergide, her ay soysal konular, Mali konular muhakkak yer alacaktır. Bütün çalışmalarımızın hedefi, hiçbir zümrenin menfaati gaye edinilmeden, bitaraf Türk toplumuna iktisadi yönden hizmettir. Bu gayenin tahakkuku için daima yapıcı olarak çalışıyor ve çalışacağız.

Sizlerden; gerek okuyucu, gerek yazar ve gerekse reklâm veren destek müessese olarak 1965 yılında gördüğümüz yakın alâkaya teşekkür eder, yeni yılda bu samimi bağın büsbütün kuvvetlenmesini bekleriz.

YENİ YILINIZ KUTLU OLSUN

İKTİSAT DERGİSİ

Saygılarımızla,

Ekonomik Durum

Gecekondu Sorunumuz

Dr. Nazif KUYUCUKLU

Son günlerde yurdumuzda, Gecekondu sorunu yeniden büyük bir yoğunluk kazanarak yöneticilerin ve diğer ilgililerin dikkatini bir kere daha üzerine çekti. Zabıta - Gecekonducular çatışmasına kadar varan olayların yankıları ise, basında devam ediyor.

Büyük şehirlerimizin kenar mahallelerinde oturanların, gecekondu yapımı için boş bulunan arazi veya arsalara hücumleriyle son olayların kıvılcımlanmasına, hangi vaat veya konuşmalar sebep olursa olsun, bunun altında büyük bir yurt sorunu, daha doğrusu sorunları yatmaktadır. O da, özellikle büyük şehirlerimizin nüfus bakımından hızla büyümesi yanında, konut yapımının buna ayak uyduramaması ve gecekondu oturanları, tarımdan yani köyden şehirlere iten nedenlerdir. Bu yönde açık bilgiler olmamakla birlikte, bazı verilere dayanarak, mümkün olduğu ölçüde, duruma ışık tutmaya çalışacağız.

1 — Büyük Şehirlerin Nüfus ve Konut Gelişmesi

a — Nüfus Gelişmesi

Gecekondu, yurdumuzun bütün kasaba ve şehirlerinde görülmekle beraber, bunların büyük bir hızla serpilip geliştiği yerler, özellikle büyük şehirlerimizdir. Tarımda makineleşmenin başladığı ve endüstrileşmenin hızlandığı 1945 ve bilhassa 1950'den sonra, büyük şehirlerimizdeki nüfusta kuvvetli bir büyüme eğilimi görülmüştür. Gecekondu problemini doğuran bir neden olması bakımından bu büyüme olayına bir göz atmak faydalı olacaktır. 1945 yılındaki nüfuslarını 100 olarak kabul etmek suretiyle, bazı şehirlerimizin 1945 - 1960 arası nüfus artış durumları aşağıda tabloda gösterilmiştir:

Şehirler	Yıllar		Yıllık artış % si
	1945	1960	
Adana	100	181.8	5.4
Ankara	100	190.0	6
Bursa	100	141	2.7
Diyarbakır	100	160.8	4.5
Erzincan	100	141.2	2.7
Erzurum	100	143.6	2.9
Eskişehir	100	151.6	3.4
Hatay	100	173.6	4.9
İçel	100	155.3	3.7
İstanbul	100	174.6	5
İzmir	100	157.7	3.8
Samsun	100	160.4	4

Kaynak: 1959 ve 1960 - 1962 İst. Yıllıkları

Önce şuna değinmek yerinde olur ki, her şehrin büyüme hızı çeşitli yıllara göre farklılık göstermiş, büyüme oranı bazı yıllar yüksek, bazı yıllar ise düşük olmuştur. Tablo'da aradaki yıllar gösterilmediği için durum açık olarak görülmemektedir.

Genel olarak ele alındığı takdirde de büyüme oranı çeşitli şehirlerde farklı olmuştur. Bursa ve Erzincan'da bu oran % 2.7 iken, bazı şehirlerimizde çok yüksek olmuştur. Örneğin, Ankara'da % 6'dır. Yurdumuzun, yıllık nüfus artış ortalamasının % 3 olduğu düşünülürse, büyük şehirlerimizin bu oranı çok aştığı görülmektedir.

Tabloda ve açıklamadan da anlaşıldığı üzere, değinilen devrede büyük şehirlerimizde, yurdumuz yıllık ortalama artışının çok üstünde, nüfus toplanması olmuştur. Gelir ve kültür seviyesinin nisbeten yüksek olduğu bu yerlerde böylesine bir nüfus artışının nedeni, doğumlardan ziyade -daha sonra değinileceği üzere- köyden şehire olan akındır.

b — Konut Gelişmesi

Büyük şehirlerimizin, yukardaki oranlarda büyümelerinin fayda veya sakıncalarını bir tarafa bırakarak, sırf konut mes'elesi üzerinde durduğumuzda, artan nüfusun mesken ihtiyacını giderebilmek için, konut yapımının nüfus artışına uydurulması gerekmektedir. Ayrıca, gelir seviyesi farklı grupların gerek konut sahibi, gerek kiracı olmaları halinde, ödeme güçleri farklı olduğundan, konut yapımında da farklı tip-

ler üzerinde durulması zorunluğu açıktır. Bu farklı tipler de bir tarafa bırakarak büyük şehirlerimizde genel olarak konut yapımı üzerinde duralım. Ancak, Belediyelerce verilen konut izni miktarının daha öncesi- ni tesbit edemediğimiz için 1958 - 1962 devresi üzerinde durmak zorun- luğu doğmaktadır. Bu devrede, Belediyelerce verilen konut izni (ev ve apartman dairesi) miktarları ile yukarıda adı geçen şehirlerdeki nüfus artışı mukayesesi aşağıda tabloda gösterilmiştir: (1)

Şehirler	Belediyelerce verilen konut izni (Ev ve Ap. D.si)	Artan Aile Miktarı	Açıktaki kalan Aile Miktarı
Ankara	3.283	40.123	36.840
Adana	226	26.458	26.232
Bursa	355	18.999	18.644
Diyarbakır	182	11.596	11.411
Erzincan	70	5.482	5.412
Erzurum	224	11.777	11.553
Eskişehir	1.113	9.063	7.950
Hatay	56	15.515	15.459
İçel	109	14.571	14.462
İzmir	378	30.599	30.221
İstanbul (2)	5.806	69.654	63.848
Samsun	302	21.089	20.787

Kaynak: 1960 - 1962 İst. Yılı

Tablonun incelenmesinden şu sonuçları çıkarabiliriz:

aa — Belediyelerce, ev ve apartman dairesi yapımı için verilen ko- nut izni sayısı çok düşük olup bunların hepsinin yapıldığını düşünsek bile, artan ailelerin ihtiyacını karşılamaktan uzaktır.

bb — Konut-Aile sayısı farkının büyüklüğünü, kamu hizmeti ve şe- hir imarı gibi amaçlarla, istihlaklerin de etkilediği düşünülebilir.

cc — Yapılan konutların mülkiyet durumu da belli olmamakla be- raber konut - aile açığı çok büyüktür. Özellikle büyük şehirlerimizde, örneğin Ankara'da artan ailelerin % 81'i, İstanbul'da % 91'i Adana'da ise % 99'unun oturdukları yerler belli değildir.

(1) 1955 - 1960 nüfus artışı esas alınmıştır. Bir ailenin ortalama beş kişiden meydana geldiği düşünüldüğü nüfus aileye çevrilmiştir. Ayrıca, Belediyelerin verdiği izinlerin yerine getirildiği farz olunmuştur.

(2) Kartal Belediyesince verilen ruhsatlar da dahil.

Büyük şehirlerde doğumların, gelir ve kültür seviyesinin nisbeten yüksek oluşu sebebiyle, daha düşük olması gerektiğine dayanarak, nüfus artışı yüksekliğini köyden şehire olan akınla açıklamak gerekir. Öyle ise, büyük şehirlerimizde toplandığını ve büyük bir konut-nüfus açığının olduğunu gördükten sonra, daha önceleri yapılmış bol mesken bulunmadığına göre, bu nüfusun nerelerde oturduğunu sorabiliriz. Bunun cevabı, hiç şüphesiz, kaçak inşaat ve gecekondulardır.

Kaçak inşaat, kişinin inşaatı, kendi arsasına yapması ile gecekondu dan ayrılmaktadır. Gecekondu ise genellikle hazinenin bazen de şahısların arsalarına yapılmaktadır. Fakat, her iki tip konut da - başkasının arsasına ve idarece izinsiz yapıldığı - için gayri kanunidir. Ancak, bu ötedenberi kanunî yasaklar ve barajlarla engellendiği halde, gecekondu lar kurulmuş ve büyük şehirler bunlar tarafından kuşatılmıştır. Bunun en açık örnekleri İstanbul ve Ankara'dır.

c — Gecekondu ların Oranı

Gecekondu ların, genel konutlar içindeki yerini belirten kesin bir araştırma bulmak çok zordur. Hele, kaçak inşaatla gecekondu ların birbirlerine olan oranlarının tesbiti imkânsız gibidir. Mamafih, bazı ilgililer, kaçak inşaatın bilhassa büyük şehirlerde, gecekondu lara nispetle çok düşük olduğunu açıklamaktadırlar.

Bir kaç hafta önce, bir toplantı ilişkisi ile ilgili olarak, «İmar ve İskân Bakanlığı»nın bu yöndeki bir açıklaması, konuyu aydınlatır durumdadır. Bu açıklamaya göre, gecekondu ların konutlara ve gecekondu lar da oturanları il nüfuslarına oranları şöyledir:

Şehirler	Yapı Oranı	Nüfus Oranı
Adana	48.8	44.9
Ankara	64.6	59.2
Antakya	—	31.7
Bursa	21.7	31.1
Diyarbakır	12.7	9.6
Erzincan	—	52.8
Erzurum	39.6	35.1
İskenderun	41.4	37.9
İstanbul	39.1	45.0
İzmir	24.1	33.4
Mersin	40.7	35.7
Mersin	6.5	7.1
Samsun	40.4	35.7

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 28 Kasım 1965.

Kaçak inşaatın gecekondular içinde veya dışında mı mütalâa edildiğini ve nüfus yalnız il ve ilçe merkezlerini mi, yoksa bütün il nüfusu nu mu kapsadığını, oranlardan anlamak güç olmakla beraber, gecekonduların yapı oranında çok önemli bir yer tuttukları anlaşılmakta, Ankara bu bakımdan başta gelmektedir. Buralarda, yani gecekondularda oturan nüfusun da büyük şehirlerde şehir nüfusunun yarıya yakınıni teşkil ettiği görülmekte, yine Ankara'da bu oran % 60'a yaklaşmaktadır.

Yukarıda tablolar ve açıklamalardan da anlaşılaacağı üzere, belirtilen yıllar arasında, büyük şehirlerimizde büyük bir nüfus artışı olmuş fakat konut yapımı bunu çok geriden takip edebilmiş, halk bu ihtiyacını kanunî olmayan yollardan gidermeye çalışmıştır. Büyük şehirlerde nüfus artışının nedeni ise, doğumlardan ziyade köyden şehire olan akından ileri gelmiştir.

2 — Köyden Şehire Akının Nedenleri

Bu akının çeşitli nedenleri olabilir. Fakat, bunları ekonomik ve sosyal olmak üzere iki noktada toplamak mümkündür.

a — Ekonomik neden: Köy ve bilhassa büyük şehirlerin yaşama seviyesi arasında büyük farkların olduğu, yurdumuzda ötedenberi üzerinde durulan konulardandır. Özellikle, memleketimizde büyük çoğunluğu fakir köylünün teşkil ettiği düşünülürse bu fark kendiliğinden ortaya çıkar.

Tarım Sektöründe de çeşitli kademeleri kapsayan gelir gurupları vardır. Eğer Prof. Enos'un Raporunun doğruluğu kabul edilirse, tarımda Büyük çiftçi 3.800, Orta çiftçi 700, Fakir çiftçi ise ayda, sadece 90 T.L. sı almaktadır. Son gruptakiler ise nüfusun % 70'ten fazlasını kapsamaktadırlar. Gerçi, bu raporun ortaya konuşundan bu yana dört yıla yakın bir zaman geçmiştir. Ancak gelir guruplarında önemli değişiklik olduğunu söylemek mümkün değildir.

Fakir çiftçinin aylık geliri ortalama ayda 90 TL. iken, aynı rapora göre, sanayide bir işçinin aylık ortalama kazancı 450 TL. dir. Bu durum karşısında, işçinin kazancı fakir çiftçininkinden beş kere fazladır.

Ayrıca, her iki çalışma alanında gelirlerin kazanılma maliyeti arasında farklar vardır. Sanayideki gelir, tarımda tabiatın kaprislerine oranla daha kolay elde edilir ve daha devamlıdır.

Keza, gecekonduların yapım kolaylığı ve ucuzluğu da, konut ihtiyacını

karşılama bakımından Sanayide çalışanlar lehine önemli bir avantajdır.

İşte, her iki çalışma alanları arasında gelir ve avantaj farklılığı köyden şehire akını doğurmakta ve zorlamaktadır. Kaldı ki, hiç toprağı olmayan veya geçimine yeterli olmayan kişiler için, bundan başka çıkar yol da görünmemektedir.

b — Sosyal neden: Ekonomik nedenin dışında, büyük şehrin cazibesine kapılıp gelenler de olabilir. Toprakları kendi geçimlerine yettiği halde şehirler gelenleri bu kategoride toplamak mümkündür. Hattâ, buraya köydeki topraklarını kiraya verip şehirlerde oturanları da katabiliriz.

Ayrıca, çocuklarını okutmak isteyip de köyde buna imkân bulamadıkları için şehre gelenler olabilir. Mamafih, bu nokta köyden şehire akının tali bir nedeni veya akının bir sonucu da olabilir. Nitekim, bugün İstanbul'un gecekondu alanları olan Zeytinburnu ve Gaziosmanpaşa ilçelerinde okullara devam edenlerin sayısı az değildir.

Demek oluyor ki, sosyal ve bilhassa ekonomik koşullar köylüyü büyük şehirlere itmekte, bu kitle şehirlere gelince de, gayet tabii olarak konut ihtiyacını, Hazine arsalarına gelişi güzel bir gecede - bazan da gündüzleri - oturttuğu ve sonradan geliştirdiği ucuz gecekonduyla gidermeye çalışmaktadır. Böylece, düzensiz, kanalizasyonsuz, yeterli suyu olmayan, bir çok hallerde elektriksiz fakat, herhalde köydeki koşullara oranla daha iyi gecekondu mahalleleri doğmakta, arsa anlaşmazlığı yanında bir çok problemler ortaya çıkarmaktadır.

3 — Çözüm Yolu

Gecekondu mahallelerinin genel olarak, büyük şehirlerin doğum artışı dışında, tarım sektöründen gelenlerden doğduğu ortaya çıkınca, soruna bununla ilgili çözüm yolları düşünmek en çıkar yoldur. Sorun tek yönlü olmadığı için, alınması gerekli tedbirler ve yapılması gerekli işler de çok yönlüdür. Bunlara kısaca değinelim:

a — Akını yavaşlatmak : Önce, köyden şehire olan akını yavaşlatma çareleri üzerinde durmak gerekir. Bunu da zor kullanarak başarmak mümkün olmadığına göre, köyden şehre iten nedenin en önemlisi olan, gelir seviyesini yükseltmeye çalışmak gelir. Bunun için de:

aa — Toprak reformu : Toprak reformunu yapmak suretiyle fakir çiftçinin gelir ve yaşama seviyesini yükseltmek mümkündür. Bunun

için de dağıtılan topraklarda verimi yükseltebilmek için, toprak mülkiyetine dokunmamak -reformdan sonraki mülkiyet- şartıyla, uygun bölgelerde üretim kooperatifleri kurmak gerekecektir.

bb — Sanayileşmeyi hızlandırmak ve sanayi alanlarını başka yerlere kaydırmak: Sanayileşmeyi daha etkili kılmak ve sanayi merkezlerini uygun bölgelere dağıtmak da, büyük şehirlerde hızlı nüfus artışını ve dolayısıyla, gecekonduproblemini önleyici bir tedbir olabilir.

cc — Ayrıca, tarımdaki nüfusun gelir ve yaşama seviyesini yükseltmek bakımından, uygun yerlerde ek işler yaratmak da mümkündür. Tarımsal üretim yanında, örneğin tavukçuluk ve arıcılık yapmak gibi.

b — Gecekonduların ıslahı

Bugün tarım sektöründe, köyden şehire olan akını yavaşlatmak yönünde, herhangi bir tedbir almadan gecekondularda yapılacak ıslahatın bir fayda sağlamıyacağını söylemek mümkündür. Zira, gecekondusahipleri yönünde yapılacak herhangi olumlu bir eylem diğer kimseleri de gecekonduyapımına teşvik edecektir. Zaten, şimdi bile bu yönde küçük bir hareket hemen etkisini göstermektedir. Böyle bir durum da büyük şehirlerdeki nüfus artışını devam ettirecektir. Bu alandaki idari tedbirlerin ise, başarılı olacağı şüphelidir. Çünkü, şimdiye kadar bu alandaki tedbirler buna engel olamamış, hattâ, kenar mahallerde gecekonduyapımı «anlaşmalı» bir durum halini almıştır. Bu büyük konut ihtiyacı karşısında, küçük bazı avantajlar için, hazine arsalarının paylaşılmasına ve düzensiz mahallelerin doğuşuna göz yumulmuştur.

Diğer bir gerçek de, gecekonduculuğu kendilerine bir geçim veya kazanç yolu olarak seçenlerin bulunduğudır. Bazı ilgililerin açıklamasına göre, gecekonduların ancak %10'u doğrudan doğruya ihtiyaç sahiplerince, %90'ı ise, ihtiyaç sahibi olmayanlar tarafından yapılmaktadır. Demek oluyor ki, bunun ticareti ile uğraşan «Gecekondu Ağalığı» doğmuştur. Bunlar yaptıkları veya yaptırdıkları gecekonduları, ihtiyaç sahiplerine bazan kiraya vermekte, genellikle de satmaktadırlar.

Bir başka durum da, gecekonduların yaşama bakımından çoğunlukla, kötü şartlar içinde bulunmalarıdır. Düzensiz ve geliş güzel yapıldığı için, bir çoklarının bulundukları yerlere araba zor girer, bir çok çukurlar açıktır, kapalı olsa bile, kanalizasyon olmadığı için dışarıya sızıntı yapar, hattâ taşlık olan yerlerde pislikler çok defa sokak veya başka yerlere akar. Yaz günleri buraları sinekle doludur. Bütün bun-

lar, besinini yeteri kadar alamıyan buranın sakinleri, bilhassa çocuklar için hastalık kaynağıdır.

İşte, gerek arazi ve mülkiyet bakımından doğrudan doğruya ihtiyaç sahiplerinin durumu, gerek, kamu hizmetlerinin giderilmesi ve buranın sakinlerine daha düzenli ve hijyenik konutlar yapılabilmesi yönünden bazı çareler üzerinde durmak gerekmektedir. Bunun için de, geniş alanlar kaplıyan, bugünkünün aksine, kamu hizmetlerinin giderilmesini kolaylaştıran, bir kaç katlı, ucuz konutlar yapmak ve sahiplerini uzun vadede ödemek üzere borçlandırmak en çıkar yol olsa gerektir.

Böylece, hem içinde oturulması insan ihtiyaç ve onuruna daha uygun konutlar yapılabilecek, hem de, Devlet arazisinin başka bir biçimde bilinçsizce paylaşılmasının önüne geçilmiş olacaktır. Ancak, değinildiği gibi, gecekondu sorununa gerçekten bir çare bulmak istiyorsak, önce, onu meydana getiren köyün itici nedenleri üzerinde mutlaka durmalıyız.

Ayin Ekonomik Olayları

Hazırlayan: Faruk ÇEHRELİ - N. BATUR

1 — Yeni Hükümetin İlk Bakanlar Özel Sektör Toplantısı Yapıldı

Bakanlarla özel sektör arasında yapılması anane haline gelen toplantı yeni hükümet üyeleri ile özel sektör temsilcileri arasında 6 Aralık 1965 günü, Ankara'da, Şeker Şirketinin konferans salonunda yapıldı. Millî ekonomimiz hakkında gerekli malûmatı veren Sayın Başbakan, sanayiimizin istihsal durumunda şayanı memnuniyet bir gelişme olduğunu, vergilerde, devlet maliyesi gelirlerinde % 18, yatırımlarda % 10 bir artma bulunduğunu, işçi dövizlerinde 50 milyon doların üstünde bir ranble sağlandığını turuzimde ise yüzde yüz bir artma olduğunu, bugün en büyük sıkıntımızın işsizlik ve istihsal dağılımı olduğunu, yılda 300 bin vatan-daşa iş bulacak şekilde millî ekonomimizi hızlandırmak gerektiğini, plânlı devreye girdiğimizden beri kamu sektörünün plân hedeflerine ulaşmadığını bir müddet daha ulaşmazsa buna şaşmamak icab ettiğini ifade etti. Artık herkesin bir (acaba) ları artması, topyekûn Türkiye'nin kalkınmasında görev almamız icab ettiğini, Türk müteşebbisine büyük vazifeler düştüğünü, Türk teşebbüs erbabının hedefinin topyekûn kalkınma olması gerektiğini belirterek özel sektör tarafından bir esas prensib olarak benimsenecek şu sözleri söyledi: «Kâr bizim inandığımız sistemin şartıdır. Fakat bugün (sadece kâr) devri kapanmıştır. (Sadece kâr) zihniyeti ile demokratik sistemleri yürütmek mümkün olmamıştır. Teşebbüs

erbabı bazı sosyal görevlerle yükümlüdür.

Başbakanın konuşmasından sonra söz alan Odalar Birliği Başkanı Sırrı Ener Batur özetle şunları söyledi:

«Biz inanıyoruzki özel sektörsüz demokrasi, demokrasisiz hürriyet, hürriyetsiz refah olamaz. Türkiye demokrasi içinde, sahib olduğu tabii ve beşerî kaynakları rasyonel bir şekilde geliştirerek, siyâsî istikrar sağlayarak mecbur olduğu kalkınmayı yapabilir. Hükümetimizin enflasyona yol açmayan malî istikrar tedbirleri yalnız plânın icabı değil aynı zamanda özel sektörün de başlıca dileğidir. Enflasyon sahte politik şogonlar hilâfına zengini daha zengin fakiri daha fakir yapan bir iktisadî mucize değil, tam tersine bütün milleti topyekûn sefaletе sürükleyen bir iktisadî hastalıktır. Kalkınmamızın iç finansmanını sağlayan malî kaynaklarımızın en verimli şekilde kullanılmasını ve millî gelirin sosyal adalet prensiblerine uygun olarak dağıtılmasını temin edecek olan maliye politikasının ve vergi sistemimizin islâhı hususunda Hükümet programındaki beyanları memnuniyetle karşılarız».

Toplantının sonunda bir kapanış konuşması yapan Sanayi Bakanı Mehmet Turgut ez-cümle şunları söyledi:

«Bütün konularda ittifak halinde anlaşmış bulunuyoruz. Sizler ve bizler karşı karşıya değiliz. Türk Milletinin kalkınması ve Türk vatanının imarı için Türkiye

idealine dirsek teması yaparak ilerleyen kimseleriz.»

2 — Maliye Bakanı 1966 Bütçesini Açıkladı

1966 yılı bütçesi 650 milyon liralık bir açıkla 17 milyar 787 milyon lira olarak, bugüne kadar en kabarık bütçe şeklinde Meclise sevk edildi.

1966 bütçesinde cari harcamalar için genel ve katma bütçeler bir arada olarak 9 milyar 75 milyon lira; yatırım harcamaları için 4 milyar 833 milyon lira, sermaye teşkili transfer harcamaları için 3 milyar 679 milyon lira ödenek ayrılmıştır. 1965 bütçesinden 2 milyar 391 milyon lira diğer bir ifade ile % 15,7 oranında fazla bulunmaktadır.

Gelir bütçesi ise şu şekilde tanzim edilmiştir: 12 milyar 677 milyon lira vergi gelirlerinden, 730 milyon lira vergi dışında normal gelirlerden, 2 milyar 661 milyon lira özel gelirlerden, 868 milyon lira ise katma bütçeli idareler gelirlerinden sağlanacaktır. Gelir bütçesinin yekünü 16 milyar 936 milyon liraya varmaktadır. Gider bütçesi ile gelir bütçesi arasındaki 650 milyon liralık fark iç istikrazlar yolu ile karşılanmaktadır.

3 — Devlet Plânlama Teşkilâtı 2. Beş Yıllık Kalkınma Toplantısı Çalışmaları 21 Aralık 1965 Tarihinde Ankara'da Başladı

Devlet plânlama teşkilâtı tarafından düzenlenen ikinci beş yıllık kalkınma plânı hazırlıkları konusundaki ulusal kolektif Türk Standartları Enstitüsü toplantı salonunda başladı.

4 — Mali Mevzuat Yeniden Tamamen Düzenleniyor.

Maliye Bakanlığında mali mevzuata yeniden bir düzen verilmesi maksadı ile çalışmalar yapılmaktadır. Bu cümleden olarak vergi sistemimiz içinde yer alan, vasıtalı ve vasıtasız vergiler, verimleri,

ekonomik ve sosyal yapıya etkileri, uygulama sonuçları bakımından incelemeye tabi tutulmaktadır. İstikrar içinde hızla kalkınmayı sağlayacak şekilde düzenlenmesine gayret edileceği belirtilmektedir.

5 - 13 Aralık 1965 Tarihinde Çalışmaya Başlayan Plânlama Semineri 19 Aralık 1965 Tarihinde Sona Erdi

İmar İskân Bakanlığı, Yüksek Ticari İlimler Akademisi, Tatbiki Matematik ve İstatistik Kürsüsü ile Sanayi Odasının düzenlediği Bölge Plânlama Semineri başarılı geçmiştir.

Farnsız İstatistik Enstitüsü uzmanı M. SebelFarnsada ki komut problemi ve çözümü ile alınan tedbirleri anlatmıştır. Farnsız Devlet Plânlama Dairesi uzmanı M. Mazzalini arsa spekülasyonunun plân üzerindeki tesirlerinden bahsederek olumsuz neticelerin önlenmesi için uygulanan tedbirler üzerinde durmuştur. Farnsız Fiziki Plânlama uzmanı, kamu hizmetlerinin ve yatırımların bölgesel muhasebesini ve bütçesini yapmış, bu konudaki metodları açıklamıştır.

6 — İktisadî Devlet Teşekkülleri 1966 Yılında 2,979 Milyar Lira Yatırım Yapacak

İktisadî Devlet Teşekkülleri 1966 yılı içersinde yatırım programları ve mevcut finansman kaynaklarından karşılanması sureti ile 2,979 milyar liralık yatırım yapacakları ilgililerce bildirilmektedir. Bu miktarın 1,834 milyar liralık kısmı teşekküllerin kendi öz kaynaklarından, 435 milyon liralık kısmı dış proje kredisinden, geri kalan 710 milyon lira ise bütçeden karşılanacaktır.

7 — Dizel Lokomotif Fabrikası Kuruluyor

Plânlama konulmuş bulunan Eskişehir Lokomotif Fabrikasının temeli 1966 yılı başında atılacaktır. En geç 1967 yılı ortalarında faaliyete geçecek olan dizel lokomotif fabrikasının demir yolları ihtiyacı olan yerli lokomotifleri imâl edeceği ve bütün hatlardaki makinelerin dizel-lerle takviye edileceği bildirilmektedir.

Demir Cevheri

İstihsal ve İstihlâki

Dr. Fazlı AYVERDİ

İktisadi faaliyetler tabiatta mevcut bir takım maddelerin elde edilmesi, işlenmesi, nakli ve mübadelesi şekillerinde tezahür eder. Tabiat-tan elde edilen ve ihtiyaçlarımızı gidermeye yarayan malların imalinde kullanılan şeylere de ham madde denilmektedir. Ham maddelerin ta-nınmalarını kolaylaştırmak için bunları, hususiyetlerine göre bir takım gruplara ayırmak mümkündür.

Tabiatta bulunan ham maddeler madensel, organik, dayanıklı, da-yanıksız, stratejik ve temel gibi tasniflere tâbi tutulmaktadır.

Demir cevhari de soydan olmıyan madensel bir ham maddedir.

Demir cevheri de soydan olmıyan madensel bir ham maddedir.

Demir tabiatte oksit, karbonat ve sülfür hallerinde bulunur. Demir cevherlerinin en önemlileri Magnetit, Hematit, Limonit ve Sident'tir.

Bunlardan başka demirin pirit denilen bir de sülfürü mevcuttur. Fakat bu demir filizinden ziyade bir kükürt filizi olarak kabul edilmekte ve Sülfür (SO_2) istihsalinde kullanılmaktadır.

Umumiyetle demir sanayinde kullanılacak bir filizde % 30 ilâ 70 nisbetinde demir bulunması icap eder. İçersindeki demir nisbeti %45'ten fazla olan filizler zengin, % 30-45 olanlar orta, % 30'dan aşağı olanlar zayıf sayılırlar' Sanayide demir nisbeti % 15 - % 20 civarında olan filizler çok mecbur kalınmadıkça kullanılmaz.

2) Demir cevheri yataklarının coğrafi dağılışı

Demir cevheri yataklarına bütün kıt'alarda rastlanmaktadır. Madensel ham maddelerin üretilmeleri imkânsız olduğu için bunların arz kabuğundaki durumları gözden geçirilerek ekonomik bulundukları takdirde istihraçlarına tevessül olunmakta, aksi takdirde oldukları yerde bırakılmaktadırlar.

Ekonomik değeri olup işletmeye açılan en önemli demir filizleri Avrupa ve Amerika kıt'asında bulunmaktadır. Avrupa'da önemli demir cevherine sahip memleketler şunlardır:

Rusya, İsveç, Fransa, İngiltere, B. Almanya, Avusturya, Norveç, İspanya, Lüksemburg, Belçika, Yugoslavya, Türkiye.

Amerika kıt'asında A.B.D. de, Kanada'da, Şili'de, Peru'da, Venezüella'da, Brezilya'da, Meksika'da demir filizleri mevcuttur.

Zamanla Asya ve Afrika'daki demir yatakları da ehemmiyet kazanmaktadır. Artan ihtiyaç sebebiyle istihlâk merkezlerine uzak bulunan madenlere de el atılmaktadır.

Son yıllarda işletmeye açılan demir cevheri madenleri meyanında Gine, Hindistan, Malezya, Kore, Sierra Leone, Tayland'dakiler sayılabilir. Bunlardan başka, Güney Afrika Birliği, Tunus, Cezayir, ve Fas'ta da demir cevheri istihraç edilmektedir.

Madensel ham maddelerin pek çoğunu organik olanlar gibi yeniden meydana getirmeye imkân bulunmadığı cihetle, bunların yatakları tükendikçe, arz kabuğu içinde yeni filizlerin aranması mecburiyeti doğmaktadır. Zamanla bugün bilinen yataklar tükendikçe yenileri aranacak ve işletmeye açılacaktır. Bugün büyük müstahsil durumunda bulunan bazı memleketler, belki de bir çeyrek asır sonra bu mevkillerini kaybedebileceklerdir.

3) Dünya demir cevheri istihsalı

18. asrın sanayi inkılâbından ve kapitalizmin yer yüzüne yayılma-ya başlamasından sonra ham maddelerin iktisadî öneminde büyük değişiklikler meydana geldi. Ekonominin her kolunda büyük önemi olan demir bilhassa sanayi, münakale ve inşaatta büyük ölçüde kullanılmaktadır. Sulhta ve harpte demirden istifade suretiyle çeşitli makine, araç ve silâh imal olunmaktadır. Dünya demir cevheri sarfiyatında, eski-

sine nazaran, önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Meselâ, demir cevheri istihsali 1880'de 18.5 Milyon Ton iken, 1932'de 40 Milyon, 1960'da 250 Milyon ve 1964'de 540 Milyon Tona yükselmiştir.

1964 yılındaki belli başlı demir cevheri müstahsili memleketler hangileridir?

Memleketler	İstihsal Ton	Demirin Zenginliği % Fe
1. Rusya	136.800.000	60
2. A. B. D.	83.404.000	54
3. Fransa	38.592.000	35
4. Kanada	27.252.000	55
5. İsveç	23.100.000	60
6. İngiltere	15.156.000	30
7. Hindistan	14.784.000	61
8. Veneziella	13.260.000	62
9. Brezilya	10.949.000	70
10. B. Almanya	8.592.000	30
11. Malezya	7.380.000	60
12. Lüksemburg	6.956.000	30
13. İspanya	5.280.000	50
14. Türkiye	975.000	55

Kızıl Çin'de demir cevheri istihsal edildiği bilinmekle beraber, bu hususta yeterli bilgiler ve istatistikler mevcut bulunmamaktadır. Bazı kaynaklara göre Kızıl Çin'in yıllık demir cevheri istihracı 11-12 Milyon Ton civarındadır.

Dünya demir cevheri istihsalinin % 50'si Rusya ve A.B.D. tarafından temin edilmektedir.

Rus demir cevheri madenlerine Ural Dağları'nda ve ülkenin muhtelif yerlerinde rastlanmaktadır.

A.B.D.'nin demir filizleri Superior Gölü'nün etrafında toplanmıştır.

Fransa «minette» tabir edilen ve yer yüzüne yakın bulunan düşük tenörlü cevheri, istihraç masrafları ucuz olduğundan Lorraine havzasında istihsale devam etmektedir. Normandiya'da da madenler mevcuttur.

Hind ve Brezilya demir cevherleri bulunmadan evvel dünyanın en

iyi vasıflı demir cevheri İsveç'de çıkartılmaktaydı. Bugün dahi Kiruma ve Malmberget havzalarından çıkarılan cevher Avrupa piyasasında en aranan cevher vasfını muhafaza etmektedir.

Kanada Labrador — Kebek mıntıkasındaki madenleri ile ancak İkinci Dünya Harbi'nden sonradır ki demir cevheri piyasasında ismini duyurmaya başlamıştır.

Batı Almanya'daki Harz ve Salzgitter mıntıkasındaki ve İngiltere'de Northampton, Lincoln'deki demir cevheri yatakları az çok tükenmiş vaziyettedir. Bu ocakların istihraç masrafları çok yüksektir.

Venezüella'daki demir filizleri İkinci Cihan Harbi'nden sonra geniş ölçüde işletilmeye başlanmıştır. Boliver ve civarındaki cevher istihraç iç piyasadan ziyade dış piyasaya müteveccih bulunmaktadır.

Brezilya'da dünyanın en yüksek tenörlü cevheri çıkartılmaktadır. Avrupa piyasasında aranan cevherler arasına Brezilya'nın Porto Habira, Porto Siguro, Belo Habira ve Belo Horizonte cevherleri de girmiştir. Memlekette daha işletmeye açılmamış çok zengin yatakların bulunduğu tahmin edilmektedir.

Keza Peru, Meksika ve Şili'de de zengin demir filizleri mevcuttur.

Dünyanın en zengin demir cevheri yataklarının Hindistanda olduğu tahmin edilmektedir. Bombay eyaletinde ve Goada umumiyetle açık havada yapılan istihraç, el emeğinin de ucuzluğu sebebiyle de çok ucuza mal olmaktadır. Hind cevheri için en büyük dezavantaj istihlâk merkezlerine uzaklığıdır.

1913 senesine kadar İngiltere, Almanya, Fransa ve Belçika'ya bol miktarda ihraç olunan İspanyol cevherleri, o tarihten sonra Bilbao ve Santander yataklarının tükenmesi ile öneminden kaybetmiştir.

Lüksemburg'da, Avusturya'da (Steyr/Erzberg), Norveç'te (Kirkenes'de), İtalya'da (Elbe Adası), Cezayir'de (Tendouf) de çeşitli evsaf-larda orta tenörlü cevher istihraç edilmektedir.

Afrika'da talep eğrisinin yükselmesi ile işletmeye açılabilcek zengin demir filizleri olduğu zannedilmektedir. Nitekim İsveçliler Afrika'da bu alanda bazı yatırımlar yapmağa başlamışlardır.

4) Dünya demir cevheri istihlâki

Ham maddelerin istihsal miktarlarındaki artışlar çeşitleri günden güne artan, kapasiteleri geliştirilen büyük imalât sanayii tarafından

sür'atle massedilmektedir. Büyük mikyasta sabit sermayeye ve her kalitede fazla emeği ihtiyaç gösteren modern kütleli istihsal ham maddelere olan talebi gittikçe de arttırmaktadır.

Sanayi ham maddelere talebin sür'atle artmasında teknik buluşlar ve bunların iktisadî bakımdan değerlendirilmeleri önemli rol oynamaktadır.

İstihraç, istihsal ve imalât sahalarındaki terakkiler de ham maddelerden faydalanma imkânlarını geniş ölçüde arttırmıştır. Meselâ, Thomas, Besner usullerinin bulunmasıyla dünya demir çelik sanayiinde büyük gelişmeler meydana gelmiştir.

Ekonominin iptidai devrelerinde ham madde ihtiyaçlarını yaşadıkları muhitten temin eden insanlar, nüfusun artması, ihtiyaçlarının çoğalması ve vuku bulan terakkiler sonunda tedarik edemez hale gelmişler ve bir mübadele ekonomisi doğmuştur.

Sanayide ilerleyen memleketler ham madde ihtiyaçlarının mühim bir kısmını yabancı memleketlerden tedarik etmeye başlayınca dünya pazarlarına mamul ve ham madde sevkeden memleketler iki grup teşkil etmişler, iktisadî faaliyetler arttıkça bu grupların birbirine ihtiyacı çoğalmış, gruplar içinde rekabet ilerlemiştir. Bu durum iktisadî mevzuların siyasi problemler arasına katılmasına sebep olmuş, bunların politik bakımdan nizamlanması zarureti ortaya çıkmıştır.

Muhtelif ülkelerde kurulmuş ağır sanayi tesislerinden pek azı demir cevheri ihtiyaçlarını zati kaynaklardan temin edebilmektedirler. Zengin cevher yataklarına sahip devletlerin demir ve çelik sanayii tesisleri ise umumiyetle istihraç edilen cevheri istihlâk edecek kapasitede bulunmamaktadır. Bu yüzden hem maddeye sahip devletler, ileri sanayie malik bulunan memleketler arasında devamlı bir mübadele ihtiyacı ve zarureti doğmaktadır.

En önemli demir cevheri alıcıları ve bunlara cevher satan memleketler şunlardır :

a) Amerika Birleşik Devletleri

Demir cevheri ithal eden memleketlerin başında A.B.D. gelmektedir. A.B.D. ağır sanayiinin ihtiyacı bulunan demir cevherini Kanada, Venezüella, Brezilya, Peru ve Şili'den temin etmektedir. Senede takriben 45-50 Milyon Ton çeşitli evsafta cevher ithal olunmaktadır.

b) Batı Almanya

B. Almanya ağır sanayiinin yıllık ihtiyacı olan 35-40 Milyon Ton civarındaki cevherin 25 Milyon Ton kadarı muhtelif memleketlerden ithal edilmektedir.

Avrupa Kömür — Çelik Birliği'ne dahil bulunan B. Almanya, Belçika — Lüksemburg ve Fransa'dan tenörü düşük cevher ithalâtı da yapmaktadır. Su yolu ile nakledilen bu cevherler, bazı font terkiplerinde kullanılmaktadır.

İsveç'ten yapılan % 60 Fe tenörlü cevher ithalâtı Emden ve Rotterdam yolu ile Ruhr mıntikasına intikal ettirilmektedir. İsveç'den yılda 8-10 milyon ton demir cevheri mübayaa edilmektedir. Kanada, Brezilya, İspanya, Cezayir, Norveç ve Hindistan'dan cevher satın alınmaktadır.

c) İngiltere

İngiltere'de ağır sanayiinin ihtiyacı olan demir cevherinin bir kısmını ithalât yolu ile temin etmektedir. İngiltere, Kanada, Cezayir ve Dominyonlarından ithalât yapmaktadır.

d) İtalya

İtalya senede 2.5 Milyon Ton Kadar demir cevheri istihsal etmekte ve bir o kadar da ithalât yapmaktadır. İtalya, Venezüella, İsveç, Portekiz müstemlekeleri ve Türkiye'den cevher satın almaktadır.

e) Fransa, Avusturya

Bu iki memleketteki düşük tenörlü cevherle karıştırılmak üzere İsveç, Hindistan ve Brezilya'dan yüksek tenörlü demir filizleri ithal edilmektedir.

f) Japonya

Uzak Doğu'nun ileri sanayi ülkesi Japonya ihtiyacı olan demir cevherini Filipinler, Endonezya ve Hindistan'dan temin etmektedir. Japonya'nın yıllık demir cevheri istihracı 2.5 Milyon Ton civarındadır.

g) Demirperde gerisi ülkeler

Ağır sanayiinin ihtiyaçlarına yetecek miktarda demir cevheri istihraç eden memleketlerden birisi de Rusya'dır.

Demirperde gerisi ülkelerin hemen hepsinde de demir cevheri istihraç olunmaktadır. (Çekoslovakya, Romanya, Bulgaristan, Macaristan, Polonya) Bunlar ihtiyaçlarına kâfi gelmediği takdirde cevher açıklarını Dünyanın en büyük demir cevheri müstahsili olan Rusya'dan karşılanmaktadırlar.

Kızıl Çin'deki durum hakkında sıhhatli bilgiler mevcut bulunmamaktadır.

5) Milletlerarası Demir Cevheri Ticareti

Demir cevheri yeryüzünde en çok kullanılan ham maddelerden birisidir. Bütün imalât sanayiinin yarı mamul maddesi demir cevheri bazından elde edilmektedir.

İleri sanayi memleketlerindeki yüksek fırınlarda kullanılmak üzere beynelmilel piyasada bir yılda muamele gören demir cevherinin yaklaşık kıymeti 2 Milyar Dolardır.

Bu paranın büyük bir kısmı A.B.D. ri B. Almanya, İngiltere, İtalya ve Japon ağır sanayiinden çıkarak, İsveç, Venezüella, Kanada, Brezilya, Hindistan gibi ülkelerin madencilerine intikal etmektedir.

Milletlerarası geniş mübadeleye mevzu olan bu ham maddenin fiyat teşekkülüne tesir eden belli başlı âmilleri hangileridir? Kısaca bu mevzu üzerinde durmak istiyoruz.

a. Taleb

Makine sanayii, gemi tezgâhları, cephane imalâtı ve inşaat işlerinin başlıca ham ve yarı mamul maddesini teşkil eden demir ve çelik, kok kömürü ile birlikte cevherden elde edilmektedir. Demir ve çeliğin temin edildiği yüksek fırınların da senelik muayyen bir istihsal programları mevcuttur. Bu istihsal rakamları makine ve inşaat sanayiileri gibi faaliyet kollarından alınacak siparişlere göre ayarlanmaktadır. Demir ve çeliği kullanan önemli bir sanayi branşında husule gelecek satış güçlükleri, demir ve çelik sanayiine ve oradan da cevhere karşı olan talebe kadar tesir edecektir. Yeni demir cevheri fiyatları doğrudan doğruya ağır sanayie bağlı diğer faaliyet sahalarında meydana gelecek talep azalması ile alâkalıdır. Fakat demir cevherine karşı olan talep çok elâstik değildir. Rasyonel ve plânlı bir satın alma mevzubahistir. Yüksek fırınlar ufak bir surprodüksiyon sebebiyle faaliyetlerini tatil edemezler. Olsa olsa istihsal kapasitelerini bir miktar kısarlar. Dünyayı saran bir alçak

konjonktür dalgalanması meydana gelmedikçe demir cevherine karşı olan taleb'de büyük bir kısıntı yapılamaz. Ancak eldeki stoklara göre demir cevherinin hurda demirle ikamesi mümkün olabilir. Bundan da Türkiye gibi çok cüz'i bir ihracat imkânına sahip olan ufak müstahsil-ler müteessir olurlar. Hurda demiri işlemek daha emin ve kolay oldu-ğundan yüksek fırınlar pik ve hurdaya karşı taleplerini arttırmakta -dırlar.

Normal şartlar altında çalışacağını düşünerek bazı fabrikalar mese-lâ İsveç'le 10 sene vadeli ve katasyonlu mukaveleler akdetmektedirler. Bu da cevhere karşı olan talebin şiddetini gösterir.

Arz, cevher işinde pek mühim rol oynamamaktadır. Bu gün için Dün-ya yüzünde ihtiyaçtan fazla cevher mevcuttur ve fiatlara tesir icra eden konjonktürle paralel yürüyen talebdır.

b. Siyasî durum

Dünya siyasî ahvalinde bir fevkalâdelik husule gelmediği takdirde, fabrikalar normal istihisallerine devam ederler. Ufukta en ufak bir harp tehlikesi belirlediği takdirde ise harp sanayiinin temelini teşkil eden çe-lik endüstrisi talep olunan fiata bakmadan hurda ve cevhere hücum e-der. Kore harbi, Süveyş buhranı sıralarında olduğu gibi. Bu kritik dev-relerde satıcılar fiatlarını dikte edebilirler ve büyük menfaatler de sağ-layabilirler. Elinde mevcut stoku bulunmayan madencinin ise bu mü-sait konjonktürden istifade edemeyeceği tabiidir.

c. Cevherin tenörü

Cevher alış verişinde en mühim faktörlerden birini de filizin ihti-va ettiği Fe miktarıdır ki, buna cevherin tenörü denilmektedir. Beynel-milel piyasalarda muamele gören cevherleri ufak hata payları ile şu şe-kilde sınıflandırmak mümkündür:

aa — Fevkalâde kalite	% 65 — 68 tenörlü
bb — Birinci kalite	% 62 — 65 tenörlü
cc — İkinci kalite	% 58 — 62 tenörlü
dd — Üçüncü kalite	% 55 — 58 tenörlü
ee — Dördüncü kalite	% 50 — 55 tenörlü
ff — Beşinci kalite	% 46 — 50 tenörlü

İsveç, Brezilya, Venezüella ve Hindistan'da fevkalâde filizlere rast-lanmaktadır. Harcı alem mallar birinci, ikinci ve üçüncü kalite cevher-

leridir. Cevher alış verişinde tenör üzerinden mukavele imzalanmakta ve cevherin ihtiva edebileceği yabancı maddelerin yok veya eser miktarda olabileceği kabul edilmektedir. Şayet mukavele % 60 Fe üzerinden ise ve yapılan ekspertiz sonunda % 61 çıkmışsa alıcı satıcıya bu fazlalık için 0.20 Dolar fazla ödemektedir. Eğer % 60 yerine % 58 çıkarsa o zaman satıcı anlaşma fiyatından 0.40 Dolar tenzilat yapmaktadır. Kısacası bir fazla tenöre teamülen 0.20 Dolar ilâve edilir veya 1 eksik tenör için 0.20 Dolar tenzil edilir.

Filizin ihtiva ettiği bakır, kükürt, silis, arsenik'e göre de fiyatlar oynar. Bu hususlarda yerleşmiş teamüller yoktur. Alıcı ve satıcı arasında akdedilen hususî mukavelelerle tesbit edilir. Şayet filizde %1 kükürt olacağı üzerinde anlaşmaya varılmışsa ve analiz neticesinde % 1 den fazla kükürt çıkarsa beher artış için satıcı 0.10 Dolar ödemeyi taahhüt edebilir. Yani % 12 Silis üzerinden anlaşma yapılmışsa ve analiz daha fazla olduğunu bildiriyorsa beher artış için 0.01 Dolar ceza ödenebilir.

Bazen daha kat'i ve nihaî mahiyet arzeden mukaveleler de akdedilmektedir. Meselâ satın alınacak cevherin fiyatı şu kompozisyon esas alınarak tesbit olunmaktadır. %55 Fe, %9 SiO₂, %1.50 Al₂O₃, %0.20 S, %0.05 As, %0.10 P, %0.15 Mn, Sb eser, Pb eser, Cr eser, Sn eser, Cu eser. Bu analizden en ufak bir inhiraf, meselâ eser miktarında olacağı kaydedilen bakır 0:0 0.5 olursa mukavelenin feshine kadar gidilebilir ve sevk edilen parti iade olunmaz. Bu çeşit tehlikeler İsveç ve Brezilya cevherleri için mevzubahis olmamakla beraber, diğer cevherler için her zaman mümkündür.

d. Cevherin iriliği

Demir cevheri topaklarının büyüklüğü fiata tesir eden amillerdendir. Fırına verilecek cevher topaklarının 25 mm. den daha büyük olması lâzımdır. Çünkü büyük parçalar iyice erimemekte ve büyük kütleler meydana getirerek fırını normal faaliyetten alıkoymaktadır. Makul cevher topakları ceviz veya yumruk büyüklüğünde olanlardır.

Rutubet de, fiyat teşekkülünde rol oynayan faktörlerdendir.

e. Nakliye

aa) Kara nakliyesi

a') Kamyonlarla

Türkiye gibi henüz tam manasile makineleşmemiş memleketlerde, cevherin hiç değilse ocaktan tren istasyonuna kadar kamyonla nakle

dildiği bir vakiadır. Fakat bu çeşit nakliye cevherin maliyetini çok yükseltmektedir.

b') Demiryolu nakliyesi

Çok yakın mesafeler mevzubahis olduğu takdirde cevher naklinde demiryollarından istifade edilmektedir. Belçika'nın Fransa ve Lüksemburgtan yaptığı ithalât demiryolundan istifade suretile olmaktadır. Rusya'da cevher 1100 klm. mesafeden demiryolu ile de getirilmektedir. Fakat demiryolu hiç bir zaman cevher nakli için rantabl bir vasıta değildir.

bb) Su yolu ile nakliye

a') Nehir nakliyesi

Batı ve Orta Avrupa'da nehir ve kanallardan istifade edilmek suretiyle nakliye gayet ucuza mal edilmektedir. İsveç'ten gelen cevher bazen Ruhr havzasına kadar aynı vasıta ile getirilebilmekte ve fabrikanın rıhtımına boşaltılmaktadır. Büyük tonajdaki gemilerin hamulesi Rotterdam, Anvers, Emden gibi limanlara çıkarılmakta, oradan nehir vasıtaları ile mevrit limanına sevk edilmektedir.

b') Deniz nakliyesi

Demir cevheri gibi maddelerin en rantabl nakliyesi su ve deniz yolu ile yapılanıdır. FOB kıymetini düşük, navlunun yüksek olması ve satılan partilerin 5000 Tondan aşağı bulunmaması yüzünden en ucuz vasıta gemiler olmaktadır. Türkiye de demir cevherini deniz yolu ile ihraç etmektedir. Venezüella ve Brezilya'dan Şimal denizi limanlarına 4-5 Dolar, Hindistan'dan 5-5.50 Dolar navlun ödenmektedir.

f. Brüksel Konvansiyon Fiatları

Avrupa Kömür ve Çelik Birliği'ne aza devletler iç piyasada fiat istikrarını sağlamak amacı ile Brüksel'de toplanmakta ve konjonktür temevvüçlerine göre değişen konvansiyon fiatlarını tesbit etmektedirler.

Meselâ, Lüksemburg ve Fransız demir cevherleri (% 30 tenörlü) için tesbit edilen konvansiyon fiatı 3.88 ilâ 4.40 Dolar arasındadır. Bu fiat CIF Ruhr 4.50 ilâ 6 dolar olmaktadır.

g. Tediye Şekilleri

aa). Peşin tediye

Demir cevheri ticaretinde en carî olan tediye şekli peşin olanıdır.

İsveç, İspanya, Kanada, Şili, Brezilya peşin para ile satış yapmaktadırlar.

bb) Vadeli tediye

Vadeli olarak demir cevheri satıldığı pek duyulmamıştır. Yalnız Venezüella'nın İtalya'ya 1 sene taksitle ödenmek üzere demir cevheri satmağı teklif ettiğinden bahsedilmektedir.

c) Cevherle tediye

Bu çeşit tediye usulüne ekseriya döviz sıkıntısı çeken devletler baş vurmaktadırlar. Fakat bu usul pek de revaç bulmamıştır. Hindistan, Endonezya gibi devletlerle İtalya arasında bu çeşit muameleler cereyan etmiştir ve pek kısa sürmüştür. Türkiye'de binbir zorlukla ihraç ettiği cevher ve hurda mukabilinde mamul demir ithal edebilmiş ve bu alış verişi «transformasyon» olarak vasıflandırmıştır. Serbest dövizle alış verişe almış devletler bu gibi mal mübadelelerini seve seve yapmaktadırlar. İtalya gibi tediye imkânları nisbeten mahdud olan devletler veya düşük konjonktür devrelerinde mamul stokları yüksek bulunan fabrikalar bir nevi takas olan bu sistemden faydalanmaktadırlar.

Tediye imkânları geniş olan devletlerin transformasyona rağbet etmeyecekleri ve etseler bile satıcının sıkışık ve müşkül durumundan istifadeye çalışacakları tabiidir. Kanaatimizce transformasyon yolu ile yapılan satışlarda daima alıcı hakim durumda bulunmakta ve şartlarını dikte edebilmektedir. Bu yüzden de satıcının arzu ettiği fiatı tam olarak elde edemeyeceği; satış fiatı Dünya fiatları seviyesinde tesbit edilse bile bu kerre mamul fiatında bazı konsesyonlar vermesi zarureti kendini hissettirecektir.

6) Türkiye'de Demir Cevheri

A — Türkiye'deki belli başlı demir filizleri

Türkiye'deki demir cevheri madenleri 70 muhtelif yere yayılmış durumdadır. Bunlardan 30 kadar maden ocağı Ege ve Marmara, 5 Akdeniz, 21 Orta Anadolu, 12 Doğu Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır.

Bu ocaklardan hematit ve magnetit bazlı demir cevheri istihraç edilmektedir. Bazı damarlar çok ehemmiyetsiz rezervlere sahip olup, çıkartılan cevherlerin analizi de pek müsait değildir.

Belli başlı istihsal bölgeleri şunlardır:

a) Kocaeli ili

Karadeniz ve Marmara denizi arasında bulunan Çamdağ maden rezervlerinin 40 Milyon Ton olduğu tahmin edilmektedir. Bu filizlerin tenörün % 10-32 arasında değiştiği tesbit olunmuştur. Bu bakımdan iktisadi bir işletmeye müsait bulunmamaktadır. Madenler hususî şahısların elinde bulunmaktadır.

b) Sivas ili

Sivas ilindeki en önemli ocaklar Divrik'te bulunmaktadır. Etibank elindeki madenlerin 35 Milyon Ton rezerve sahip olduğu hesaplanmış - tır. %64 tenörlü Divrik cevheri Türkiye'nin en kaliteli cevheridir. (Hematit ve magnetik karışık). Karabük fabrikalarının ihtiyacı 1100 klm. deki bu madenden karşılanmaktadır. Sivas'taki Elkonulu madenlerinde 800.000 Ton rezerv tahmini yapılmıştır.

Gene Sivas'ta %58 tenörlü ve 3 Milyon Ton rezervli Otlukilise ile %52 tenörlü ve 12 Milyon Ton rezervli Pınargözü madenleri bulunmaktadır.

Sivas demir cevheri bakımından en önemli bir ilimizdir.

c) Malatya ili

Karakuz ve Hekimhan madenlerinin %44 tenörlü 7.5 Milyon Ton demir cevherine sahip oldukları tahmin edilmiştir. Deveci - Hekimhan' da da 35 Milyon Ton rezervi bulunan % 37-49 arasında tenörü değişen madenler de mevcuttur.

d) Kayseri ili

Kayseri'deki %53 tenörlü Karamadayı madenlerinin rezervleri 3.5 Milyon Ton olarak hesaplanmıştır.

Özkoyuncu'daki ocaklardan da çıkarılan % 55 tenörlü cevherler Ereğli'ye sevkedilmektedir.

e) Balıkesir ili

Büyük Eğmir ve Küçük Eğmir madenlerinin %56 tenörlü 20 Milyon Ton cevheri ihtiva ettikleri tahmin olunmaktadır.

Bu zikredilen illerden başka İzmir ve havalisinde, Bingölde demir cevheri ocakları ufak çapta faaliyette bulunmaktadırlar.

Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü'nün yapmış olduğu tahminlere göre son araştırmalara göre Türkiye'de bilinen demir cevheri rezervleri 200 - 250 Milyon Ton kadardır.

B — Türk demir cevherinin vasıfları

Demir cevherinde aranılan en mühim üç hususiyet vardır: Tenör, kimyasal ve fiziksel kompozisyon.

İhraca mevzu olacak demir cevherinin en az %45 Fe ihtiva etmesi gerekir. Aksi halde nakliye masraflarını kaldırmaz. Tenör bakımından Türk cevherleri tatminkâr bulunmaktadır.

Ancak Türk cevherinin kıymetini düşüren kimyasal kompozisyonudur. Bir ocak içinde %50 Fe, %10 Manganez ihtiva eden bir filiz yanında Fe'si yüksek fakat bakır, ve kükürtü ve bol arseniği bulunan damarlara da rastlanmaktadır. Alıcıyı en ürkün hususlardan birisi de budur.

Homojenite yoktur. 5.000 Ton temiz mal veren bir damar, bundan sonra bozulmaktadır. Ocaklardaki bu halin memleketin jeolojik yapısından ileri geldiği söylenmektedir.

Fiziksel bakımdan da cevherlerimiz aranılan evsafa değildirler. Cevherin çok defa toprak ve taşla karışık bulunması ve temizleme imkânlarının iptidailiği şikâyetleri mucip olmaktadır. Cevherin konkasörlerle ufalanmadan sevk edilmesi bunların kıymetini azaltmaktadır.

C — İstihsal

1946 dan 1964'e kadar geçen devrede yılda 112.212 Tondan 1.159.206 tona kadar değişiklik gösteren bir seyrinde demir cevheri istihsal olunmuştur.

1964'deki 975.000 Tonluk istihsalin 1965 sonunda 1.5 Milyon tona ulaşacağı ümit olunmaktadır. İstihsalin % 55'i devletin, %45'i hususî şahısların elindeki ocaklardan yapılmaktadır.

D — İstihlâk

1965 Mayısında faaliyete geçen Ereğli Demir ve Çelik tesislerinden evvel Türkiye'de çıkarılan demir cevherinin en büyük alıcısı Karabük Demir ve Çelik İşletmeleri idi.

1954 yılında çıkarılan 515 sayılı Sirkülerle yabancı memleketlere de-

mir cevheri veya pik gönderilerek inşaat demiri imal ettirilmesine müsaade olundu. Bu sirküleri 523, 553 ve 556 Sayılı Sirkülerler takip etti. Gaye memlekette çekilen mamul demir sıkıntısını gidermek ve bir nevi takas yolu ile ödemede bulunup döviz sıkıntısını hafifletmekti.

Bu sistem işlemeğe başladıktan sonra özel sektörün elinde bütün ocaklar işletmeye açıldı ve 1956'da 240.000, 1957'de 500.000, 1958'de 266.000 ve 1959'da 133.000 Ton demir cevheri ihraç olundu.

Fiat ve kalite yönünden beynelmilel piyasada rekabet şansına sahip bulunmayan Türk cevherleri bu suretle satılmış oldu.

1960 yılında bu sistemin tatbikatı durduruldu. Beynelmilel piyasada Hind cevheri CIF 11 Dolara satılırken bizim cevherlerin 13-15 Dolara satılması imkânı olmadığından, ihracat da durdu veya çok azaldı. 1963 sonunda 12.000 Ton, 1964'de ise hiç cevher ihraç olunamadı.

Ereğli'nin faaliyete geçmesi ve yılda takriben 650-700.000 Ton demir cevherine ihtiyaç göstermesi, istihallerini durdurmuş madenleri yeniden harekete geçirdi. Ocaklar dahili ihtiyacı karşılamak çabasına başladılar. Ereğli'nin kapasitesi arttıkça demir cevherine de talebi yükselecektir. Mevcut madenlerin talebe cevap vereceği hesaplanmaktadır.

E — Katılan Değer

Devlet ve özel teşebbüsün elindeki ocaklardan yılda 1 ilâ 1.5 Milyon Ton cevher istihsal olunup piyasaya arzı halinde doğan kıymet ortalama 100 ilâ 150 Milyon lira kadardır.

Bu meblâğın % 55'i yani 55 ilâ 82,5 Milyon Lirası Devlet'e, ve 45 ilâ 67.5 Milyon Lirası özel sektöre intikal etmektedir.

Türk cevheri Beynelmilel piyasada 15-17 \$'a satılabilirken, İsveç cevheri 14-12 Dolara muamele görmektedir.

Türkiye sahip bulunduğu demir ve kömür yatakları ile daha uzun seneler, pahalı da olsa, ağır sanayiinin ham madde ihtiyaçlarını karşılayabilecektir.

Türkiye'de Kadın İşgücünün Bünyesi

Doç. Dr. Nusret EKİN

Türkiye'de kadınların iktisadî faaliyetlere bilhassa yardımcı aile efradı şeklinde dahil bulunması, işgücü hacmini ve işgücü iştirak nisbetlerini büyük ölçüde tesir altında bırakmaktadır. Uzun devrelerde, memleketimizde erkek nisbetlerinin oldukça istikrarlı bulunmasına rağmen, zamanla kadın nisbetlerinde meydana gelen değişmeler, umumî ortalamaları etkilemektedir. Kadın nisbetlerindeki bu dalgalanmalar, ekonomik ve sosyal bünyedeki değişmelerden ziyade, istatistik metod ve tariflerindeki tahavvüllerle, bilhassa yardımcı aile efradına, sayım zamanında tatbik edilen muamelelerle çok yakından alâkalı bulunmaktadır.

Memleketimizde, kadın işgücü iştirak nisbetleri, 1960 sayım neticelerine göre % 39'a çıkmaktadır. Bu yüksek nisbet, az gelişmiş ekonomilerin bir karakteristiği olarak gözükmekte ve gelişmiş ekonomilerin nisbetleriyle mukayese edildiğinde, nisbet aşağı yukarı iki misli yüksek bulunmaktadır. Esasında 1960 sayım neticelerine göre tesbit edilen bu nisbet, biraz düşmüştür. Daha önceki yılları kavriyan istatistikler memleketimiz için, daha yüksek işgücü iştirak nisbetleri ortaya koymuştur. Hattâ bazı yıllarda, ziraatteki çiftçi karılarının otomatik olarak yardımcı aile efradı şeklinde iktisadî faaliyetlere dahil edilmesi, nisbetleri anormal şekilde kabartmış ve hattâ az gelişmiş memleketlerden bir çoğundan daha da yüksek oranlara çıkartmıştır.

Memleketimizde muhtelif yıllarda kadın işgücü iştirak nisbetleri aşağıda görülmektedir:

Kadın İşgücü	1927	1935	1940	1945	1950	1955	1960
İştirak Nisbetleri	% 24	% 35	% 36	% 45	% 46	% 45	% 39

Nisbetler 1955 yılına kadar muntazaman artmış, buna bağlı olarak umumî ortalamalarda yükselmiştir. Fakat 1960 sayım neticelerine göre, ani bir düşme dikkati çekmektedir. Tabiatıyla bu anormal düşmeye paralel olarak, 1955 yılında % 50 olan toplam işgücü iştirak nisbeti de, % 47 ye inmiştir.

Ayrıca 1955 yılında, toplam işgücünün kadınlar % 43 ünden fazlasını teşkil ederken, aynı nisbet 1960 yılında % 40'a inmiştir. Kadın nisbetindeki bu bariz düşme, sayım esnasında sayım memurlarına verilen direktiflerle alâkalı bulunmaktadır. Kadın işgücü iştirak nisbeti ekonomimizin az gelişmiş karakterini ortaya koyacak şekilde çok yüksek bulunurken, buna paralel olarak toplam işgücündeki kadın nisbeti de % 40'a varacak şekilde çok fazladır. Böylece memleketimizde iktisadî faaliyetlere iştirak eden her on kişiden, dördünü kadınlar teşkil etmektedir. Bu her iki nisbette, bir iki az gelişmiş ülke hariç, bütün ülkelerden yüksek bulunmaktadır. Yalnız siyasî ve ekonomik rejimlerinin bir neticesi olarak bazı komünist bloka dahil memlekette ve Sovyet Rusya'da, kadın nisbetleri dikkati çekecek şekilde yüksektir.

Kadın işgücünün mahiyetine daha derinlemesine inebilmek için, onu muhtelif iktisadî ve demografik faktörlere göre tetkik etmeğe ihtiyaç vardır. Meselâ kadın işgücünün, medenî hal itibariyle ele alınması, şüphesiz kadın işgücünün mahiyetiyle ilgili bir çok meseleye ışık tutacaktır. Fakat maalesef işgücünün medenî hal itibariyle bölünüşüyle ilgili memleketimize ait istatistikî mütalara, sahip değiliz.

Diğer yandan, memleketimizde kadın işgücünün iktisadî sektörler itibariyle bölünüşü de, tıpkı toplam işgücü nisbetlerinde olduğu gibi, ekonomimizin az gelişmiş karakterini büyük bir açıklıkla ortaya koymaktadır. Nitekim 1960 sayımına göre, kadın işgücü iktisadî sektörler itibariyle şu şekilde bölünmektedir:

Ziraat	Endüstri	Hizmetler
% 95	% 3	% 2

Kadın işgücünün hemen aşağı yukarı tamamı ziraatte çalışmaktadır. Endüstriğin % 3 nisbeti de esas olarak imalât sanayiine aittir. Halbuki aynı nisbetler erkekler için ziraat % 61, endüstri % 15 ve hizmetler % 24 tür. Böylece erkek nisbetleri, umumî yüzde dağılışı biraz yumuşatmaktadır.

Ayrıca, her sektörün toplam işgücünün yüzdesi olarak kadınlar, şu nisbetlere sahip bulunmaktadır:

Ziraat	Endüstri	Hizmetler
% 52	% 11	% 9

Ziraate ait nisbetin de açıkça gösterdiği gibi, bu sektörde erkekten fazla kadın çalışmakta, buna mukabil endüstri ve hizmetlerde her sektörde toplam işgücü içinde kadın nisbetleri çok düşmektedir. Mamafih, Federal Almanya başta olmak üzere, bazı gelişmiş ekonomilerde de ziraatte çalışanların büyük kısmını kadınlar teşkil etmektedir. Fakat esas olarak, gelişmiş ekonomilerde kadınlar, hizmet sektöründe çalışanların en önemli kısmını meydana getirmektedirler. Diğer yandan kadın işgücü, meslekteki mevki itibariyle memleketimizde tetkik konusu yapılacak olursa, benzer temayülleri görmek mümkündür. Kadın işgücünün % 88, iktisadi faaliyetlere memleketimizde yardımcı aile efradı olarak katılmaktadır. İşverenler ve kendi hesabına, çalışanlar % 7'ye, ecirler ise % 5'e ulaşmaktadır.

Ayrıca, yardımcı aile efradı olarak çalışanların da % 75'ini kadınlar teşkil etmektedir. Böylece kadın işgücünün daha ziyade ziraatte çalışması, onun diğer iktisadi faktörlere göre tahliline de ışık tutmaktadır.

Kooperatifcilik ve Türkiye

Reha BAVBEK

Gelişmekte olan bütün ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de Kooperatifleşme konusu büyük bir önem taşımaktadır. Diğer yandan yine kalkınma çabasındaki memleketlerdekine benzer şekilde Kooperatif türleri arasında, bünyeye uygun Tarımsal kooperatiflerin rolü birinci sırayı işgal etmektedir.

Bu yazımızda, Türkiye'de genel anlamı ile kooperatifçiliğin gelişmesine kısaca temas etmek ve bugünkü durum ve gelecekteki gelişme imkân ve şartlarını belirtmek ve bu arada özellikle tarımsal kooperatifler konusuna değinmek istiyoruz.

a) T a r i h ç e

Osmanlı tarihinde, tanzimatla başlayan islâhat tedbirleri arasında bulunan 7 Ekim 1864 tarihli «idarei umumiyei vilâyet» nizamnamesi ile memleketimizde kooperatifleşme fikrinin ilk olarak tatbikata intikal ettiği söylenebilir. Bu tarihlerde Tuna Valisi ve Mithat Paşa'nın kurduğu «memleket sandıkları» teşkilâtına memleketimizde kurulmuş ilk kooperatifler olarak bakabiliriz.

Bundan sonra cumhuriyetin ilânına kadar geçen devre Kooperatifçilik bakımından uzun bir duraklama devresi olmuştur. Bu durgun devrede mahalli karakter taşıyan bir iki kooperatifleşme hareketi olmuşsa da bu hareketler memleket ölçüsünde önemli bulunmamaktadırlar.

Memleketimizde hukukî anlamı ile ilk kooperatifçilik cumhuriyetle başlar.

1924 tarihine kadar iktisadi hayatı tanzim eden Kanun Ticareti Berriye kanunu idi. Bu kanunun 15 nci maddesine 1924 yılında yapılan bir ilâve ile Kooperatifler de ticaret şirketleri arasına katılarak ilk defa hukukî bir hüviyet kazandılar. Bilâhare kabul olunan 855 no. lu eski T. Ticaret Kanunu geniş ölçüde Anonim Şirketlere atıf yapmakla beraber kooperatif şirketler hakkında ayrı bir faslı ihtiva etmekteydi.

Diğer yandan yine 1924 yılında menafi sandıklarının yerine kaim olmak üzere 428 sayılı İtibari Ziraî Birlikleri kanunu ile itibari Ziraî Birlikleri kuruldu. Bu birlikler 1926 dan 1929'a kadar üç yıl içinde İzmir'de ve kısmen de Trabzon'da tatbik sahası bulmuştur. Tatbikat mahdut ve kısır olduğundan 1929'da Ziraî kredi kooperatifleri kanunu ile bu kanunda bazı islâhat yapılmıştır.

Nihayet 1935 yılında tarımsal kooperatifler için 2834 sayılı Tarım Satış ve 2836 sayılı Tarım Kredi kooperatifleri kanunları, çıkarılmıştır. Bu kanunlar halen yürürlüktedir.

Umumî hükümlere tabi diğer kooperatifler de 6762 sayılı T. Ticaret Kanununun 485 - 502 maddeleri arasındaki hükümlere tabi bulunmaktadırlar.

b — Bugünkü durum :

Son rakkamlara göre memleketimizde :

2980 Umumî hükümlere tabi kooperatif

1658 Tarım Kredi Kooperatifi

226 Tarım Satış Kooperatifi

olmak üzere cem'an 4864 kooperatif ve ayrıca 13 Tarım Satış Kooperatifleri Birliği mevcut bulunmaktadır. Ancak eldeki istatistikler kifayetsiz olduğundan bu kooperatiflerin sermaye, faaliyet ve ortak durumlarını topluca görmek mümkün değildir.

Ancak şurasını önemle belirtmek isteriz ki, Kooperatifçilik konusunda zamanımızda, eskiye nazaran önemli bir ilerleme vardır. Yeni kurulan kooperatiflerde tamamiyle değilse bile büyük ölçüde alttan yani ortaklardan gelen bir birleşme, karşılıklı dayanışma arzusu göze çarpmaktadır. Ancak, burada fazla iyimser olmamak gerektiğini de ilâve etmeliyiz. Kooperatifçilik de herşeyden evvel kültüre dayanan bir faaliyet olduğundan. Memleketimizde okuma ve yazma bilenlerin nisbetinin

maalesef hâlâ çok düşük olduğu gözönüne aldığımızda bu sonuca varmamız tabiidir.

Bu konudaki tecrübelerimiz göstermiştirki, memleketimizde kurulan kooperatiflerden bir çoğu aynı branştaki bir istihsalı değerlendirmek, satışını kolaylaştırmak yerine zamanın şartlarından istifade ile, kolayca kazanç temin etmek isteyenlerin kullandıkları bir vasıta haline gelmişler ve bu şartların ortadan kalkması ile hukuken mevcut olsalar bile fiilen yok olmuşlardır.

Aynı mütalâaları bazı ufak değişikliklerle Tarım Kooperatifleri bakımından da ileri sürmek mümkündür. Bilhassa Tarım Satış Kooperatifleri yönünden durum hususiyet arzeder. Umumiyetle Tarım Satış Kooperatiflerinin kuruluşu yukarıdan aşağıya yapılan bir teşebbüs sonunda olmakta yani bu kooperatiflerin teşkili, ihtiyaç duyanların teşebbüsüne dayanmamaktadır. Bu hâl kooperatifin bütün faaliyetinde tesirini göstermektedir. Ortak - Kooperatif münasebetleri zayıflamakta, ortaklar kooperatife olan taahhütlerini ifa etmemektedirler. Ancak, bu durumda kooperatiflerin, ortakların menfaatini gerektiği şekilde koruyacak tarzda yönetilmemelerinin de rolü olduğu muhakkaktır.

O halde ne yapmak lâzımdır?

Evvelâ, Kooperatifçiliğin gelişmesinin memleketimiz bakımından zarurî olduğu gerçeğini kabul etmek, bu gerçeğe inanmak zorundayız. Bunun için Kooperatifçiliğin memleketimiz bakımından arzettiği önemi belirtmekte fayda vardır.

c — Kooperatifçiliğin Türkiye bakımından önemi :

Burada kooperatifçiliğin Türkiye bakımından arzettiği önemi tartışacak değiliz zira, bilhassa plânlı kalkınma çabası içinde bulunduğu-muz şu devrelerde Kooperatifçiliğin önemi, aynı durumdaki bütün memleketimizde olduğu gibi memleketimizde de aşikâr bir hale gelmiştir. O kadar ki bu husus, Anayasamızın 51 nci maddesindeki «Devlet, Kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirler alır» hükmü ile en sarîh ifadesini bulmuştur.

Diğer taraftan birinci beş yıllık kalkınma plânında da özellikle tarımsal kooperatifler konusuna değinilmiş ve genel olarak kooperatifleşmenin tarımımız için yararlı olduğunun kabul edildiği belirtilerek, çiftçilerin kooperatifleşmelerini önleyecek sebeplerin bulunup bulunmadığının incelenmesi, küçük ve orta işletmelerin üretimde ve ürünlerin de-

gerlendirilmesinde büyük işletmelerin sahip oldukları avantajlardan yararlanmalarını sağlamak amacıyla kooperatifleşmelerinin desteklenmesi, gerçekleştirilecek gayeler arasında sayılmıştır. Keza plânın (Toplum kalkınması) bölümünde de kooperatifleşme, toplumun yapısını ve diğer sistemlerini gelişmeye uygun bir ortam yaratacak yönde geliştirecek vasıtalarından biri olarak mütalâa olunmuş bulunmaktadır.

d — Kooperatifçiliğin geliştirilmesi çareleri :

Kooperatifleşmenin, bilhassa tarım alanında kalkınmamızın ana gayelerinden olduğu gerçeğini böylece ortaya koyduğumuz anda bir diğer önemli mesele ile karşılaşırız. Evvelce de ifade ettiğimiz gibi kooperatifçiliğin her bakımdan kültüre dayandığı malûm olduğuna göre, diğer bütün az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi, kültür yetersizliğinin, ferdiyetçi davranışların toplumsal davranışlara hakimiyetinin, müşterek çalışma şuuru kifayetsizliğinin mevcut bulunduğu memleketimizde, kooperatifleşme ne suretle mümkün olabilecektir?

Bu durumda, geçen yüzyıl Avrupasında görüldüğü gibi halktan gelme bir tepki ile gelişen Kooperatifçilik yerine, Devlet müdahalesi ile inkişaf eden bir kooperatifçilik politikası zarureti ortaya çıkmaktadır.

Devlet müdahalesinden bahsedince bu müdahalenin sınırını da tayin icap etmektedir. Bu konuda iki ihtimal mevcuttur.

- 1 — Kuruluştaki devlet müdahalesi,
- 2 — Kuruluşla başlayan ve devam eden devlet müdahalesi,

Müstahsilin kooperatifleşme sonucunda hasıl olacak müşterek menfaati peşinen göremediği vakıasına dayanarak kooperatifleşmenin yurkardan aşağı, yani Devletin teşvik ve zoru ile temini yoluna gidince, bu müdahalenin hiç değilse uzun bir müddet devam etmesi gerektiği kanısındayız. Zira Devletin teşvik veya zoru ile kurulup, kendi kaderi ile başbaşa bırakılan bir kooperatifin faaliyeti yeterli vasat'dan mahrum olduğu için muhakkak çok kısa ömürlü olacaktır.

Devlet müdahalesinin müddet bakımından tayininden sonra bu müdahalenin ne şekilde olması gerektiği meselesi de önem kazanmaktadır.

Kanaatimizce Devlet bir taraftan kooperatifleşme konusunda zorlayıcı hükümler vazederken diğer yandan müstahsilin peşinen fark edemediği menfaatini ona göstermek çabasında olmalıdır. Burada zorlayıcı hükümlerden tabiatı ile zecri tedbirler kastedilmemiş iktisadî şartlara

dayanan bir zorlamanın faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu konuda kooperatifçilikte ilerlemiş memleketlerin tecrübelerinden faydalanılarak meselâ; Kooperatif ortaklarına ucuz, kolay kredi ve ihtiyaç maddeleri temini imkânının sağlanması akla gelen ilk zorlayıcı tedbirlerdendir.

e — S o n u ç :

Yukarıdaki bölümlerde görüldüğü gibi memleketimizde tarımsal kooperatiflerin kuruluşu esasen yukarıdan aşağıya yani Devlet tarafından yapılan tesirlerle olmaktadır.

Kültür seviyesi düşük ve gelişmekte olan memleketler için normal ve ideal yol da bu olduğuna göre memleketimizde kooperatifçiliğin istenilen şekilde inkişaf etmemesinin sebepleri nelerdir?

Bu sebepleri aşağıda birkaç noktada toplamak mümkündür.

a — Tarımsal kooperatifler bugün hâlâ 1935 yılında çıkarılmış 2834 ve 2836 sayılı Tarım Kredi ve Tarım Satış Kooperatifleri kanunlarına tabi bulunmaktadır. Bu kanunların zamanın şartlarına uymayan hükümleri mevcuttur.

b — Kooperatifleşmeyi temin için Devletin bilhassa iktisaden zorlayıcı tedbirleri kiyafetsizdir.

c — Kooperatifler çeşitli sebeplerle bilhassa yüksek faizli kredi ile çalışmak zorunda bırakıldıklarından ortakların kooperatiften istifadeleri mahdud olmakta bu da kooperatif ortak münasebetlerine menfi tesir icra etmektedir.

d — Hükümetler kooperatifçilik konusunda birbirini takiben çeşitli politikalar takip etmektedirler.

Memleketimizde tarımsal kooperatifçilik yönünden aksayan taraflar 1935 yılından bu yana çeşitli tecrübelerle ortaya çıkmış bulunduğu göre bu aksaklıkların düzeltilmesi hiç de zor bir mesele olmamak lâzımdır. Ancak bunun için de herşeyden evvel kooperatifçiliğin kalkınma çabamız için zarurî olduğu gerçeğinin daima göz önünde bulundurulması ve belirli ve istikrarlı bir kooperatifçilik politikası güdülmesinin gerekli olduğu kanaatindeyiz.

İKTİSAT BAYRAMI

[İKTİSAT BAYRAMI sebebiyle 14. Aralık. 1965 günü yapılan radyo konuşmalarını okurlarımıza Dergimizde de sunuyoruz. İ. D.]

Konuşmayı Yapan: Oktay EMED

İktisat tahsili yapmış olanların, diğer yüksek tahsil branşları arasında, hususî bir maddî imkânları yoktur. Bunu söylerken Doktorlarla, Mühendislerle ve diğer bazı yüksek tahsil branşları ile karşılaştırarak düşünüyorum.

Vaziyeti daha iyi anlatmak için maddî imkânları devlet sektöründe ve hususî sektörde ayrı ayrı düşünmek lâzımdır.

Devlet Sektöründe iş almak isteyen bir İktisat Fakültesi mezununun maddî imkânları, bugün genel olarak, barem kanunu ile tahdit edilmiştir. Yeni çıkan Devlet Memurları Kanunu tasarısı ile bazı tüzükleri hazırlanacağı öngörülmüştür; Ve bu sınıf tüzüklerine göre de bazı katsayıları derpiş edilmiştir. Fakat, henüz bir tatbikat yapılmadığı için müstakbel maddî imkânları ne olacağını bugünden kati olarak düşünemiyoruz.

Özel Sektördeki maddî imkânlarla gelince!... Bu daha ziyade, İktisatçının kendi kapasitesine bağlı bir meseledir. Özel Sektördeki maddî imkânları da gene ikiye ayırarak düşünmek lâzımdır. Bir tanesi, İktisatçının şahsen bir teşebbüs sahibi olması; Diğeri de İktisatçının başka bir kimsenin kurduğu ve çalıştırdığı Özel Teşebbüste ücretli olarak çalışmasıdır. Şahsen teşebbüs sahibi olmak için, şüphesiz ki İktisat tahsili yapmış olan bir kimse, diğer tahsil branşlarına nazaran, meselâ Orman Mühendisliğine nazaran biraz daha fazla bilgiyle mücehhezdir. Zira, konjöntör hareketlerini ve piyasanın durumunu daha iyi tahlil edebilir.

Özel Sektördeki bir müteşebbisin yanında çalışma durumuna gelince!... Buradaki maddî imkânlar ise memleketin İktisatçıya verdiği ehemmiyetle mütenasip olarak artar ve eksilir. Zamanımızın ihtiyaçları İktisatçıya daha fazla ehemmiyet verilmesini gerektirmektedir. 1700 numaralı Dahiliye Vekâleti memurları kanununun 2. maddesine göre, İktisat Fakültesi mezunları Kaymakam olamazlar. Gerçi, yeni çıkan Devlet memurları kanunu tasarısına göre bu kanuna mugayyir olan bütün diğer kanunlar ve maddeleri yürürlükten kalkacaktır. Fakat bu hususta henüz bir tatbikat başlamamıştır.

Memleketin ücra köşelerini kaldırmak şüphesiz ki bugün İktisadî kalkınmamızın belli başlı bir problemidir. Bu kalkınma, tereddütsüz ilk önce İktisadî sahada başlayacaktır. Yani memleketimizin refah seviyesini arttırmak için gerekli

üretim araçlarını temin edeceğiz. Bunun temin edilmesi de İktisadî bir konudur. Hal böyle iken, İktisat Fakültesi mezunlarının Kaymakam olması kanunla men edilmiştir. Bu Muhasebeci olarak çalışan arkadaşlarımız bazı durumlarda mükellefleri temsil vaziyetinde kalmaktadırlar.

Şöyleki; bir tüccarın defterini tutan İktisatçı bu tüccar ile Maliye arasında çıkacak bir ihtilâfta bütün dökümanları hazırlar. Fakat, adlî merciler önünde mükellefi temsil yetkisine haiz değildir. Böyle olunca kendisi mecburen baroya kayıtlı bir avukatla teşriki mesai eder; Ve burada gayretin, mesainin fazlasiyle İktisatçıya düşmesine mukabil, bu işin maddî semeresi mâalesef çok cüzi bir şekilde İktisatçıya inhikâs eder.

Yeni çıkan Devlet memurları kanunu'nun 36. maddesinde; «Sınıf tüzükleri hazırlanırken Başbakanlık Personel Dairesi, Maliye Bakanlığı ile ilgili kurumlarla, memur sendikalarıyla ve meslek birlikleriyle istişare edecektir» denilmektedir.

İktisat Fakültesi mezuniyle genel olarak İktisat ve Sosyal İlimler tahsil etmiş olan yüksek okul mezunlarının ise meslek birlikleri yoktur. Burada kasdettiklerimiz, başta İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi olmak üzere, Ticarî ve İktisadî İlimler Akademileri ile Siyasal Bilgiler Fakültesidir. Burada bir Vekâletin veya bir kurumun sınıf tüzükleri hazırlanırken mezun vermekte olan 6 yüksek mektebin fikirleri alınmayacak; fakat bunun dışında meslek birliği olan başka bir camianın fikri alınacaktır. Biz Başbakanlık Personel Dairesinin bu boğluğu da dolduracak tedbirler alacağına eminiz.

İktisatçının Toplumdaki Yeri

Meliha TÜRKÂN

Milletlerin dünyadaki yerleri, askerî ve teknik güçlerinin yeterlik derecesiyle ölçülmektedir, askerî ve teknik güç ise ekonomik güç ile oranlıdır. Bugün toplumların endişeleri, ekonomik güçlerini mümkün olan sürat artırabilmektir.

İktisadî hadiseler arasındaki değişmez münasebetler iktisat ilminde kanunların mevcudiyetini ispatlamaktır. Bu kanunlar bize rasyonel hareket etme tekniğini öğrettiği gibi, refah seviyemizin yükselmesi için lüzumlu olan yolları da gösterir. İktisat ilminin gayesi, iktisadî hadiseler arasındaki değişmez bağlantıları bularak varılan neticelerin insanların refahı için kullanılmasını sağlamaktır.

İktisatçı, muhtelif metotlarla iktisadî olayların tahlilini yapar meselâ, fert veya firma gibi iktisadî cüzitamları ele alır, muhtelif mal ve hizmetler arasındaki kıymet münasebetlerini tayin eden faktörleri araştırır, fiat teşekkülüne tesir eden amilleri, piyasa mekanizmasının işletişini, bu piyasada alıcı sıfatıyla bulunan müstehlikin tercih sebeplerini dolayısıyla, talebe tesir eden kuvvetleri ve aynı piyasada satıcının arz şartlarına tesir eden faktörleri inceler,

Veya millî ekonominin tamamını ilgilendiren tahliller yapar; millî gelir seviyesini, mecmu istihkâk hacmini, muayyen bir devredeki topyekûn istihlâk mik-

tarını, yatırımlara tesir eden temel faktörleri araştırır. Bu müşahedelerine dayanarak ekonomilerin sıhhatlilik derecelerini tayin eder. Tıpkı bir doktor gibi tahlil ve müşahedelerine dayanarak teşhisi koyacak ve tedbirlerini söyleyecektir.

Ekonomik hayat kendi haline terk edildiği zaman tatminkâr bir şekilde işleyemez. Meselâ, bir iktisat düzeninin tatminkâr bir şekilde işleyip işlemediği, cari ücret karşılığı çalışmak isteyen herkese iş temin edilebilmesiyle ölçülür. Bir memlekette bazı kimselerin çalışmak istedikleri halde iş bulamamaları, çok defa zannedildiği gibi bu kimselerin tembel veya işe yaramaz olmalarından değil fakat mevcut iktisat düzeninin, bunların emeklerini de lüzumlu kılacak bir talep hacmi yaratamamasından dolayıdır. Herkese iş temin edememek bir iktisat düzeni için son derece büyük bir kusur sadece işsiz ızdırap çekmesi değil aynı zamanda mevcut kaynakları tam olarak kullanabilmek ve dolayısıyla millî refahı mümkün olan azamî seviyeye çıkarabilmek hususunda acze düştüğünü ifade eder. Burada devletin, istihdam seviyesini tayin bakımından elinde tek imkân faiz haddi üzerinde hakimiyettir. Bazı hallerde para politikası istihdam seviyesini kontrole kifayet etmiyebilir, o zaman yatırım boşluğunu devletin bizzat yatırım yaparak doldurması şarttır, az gelişmiş memleketlerde bu yatırımın verimli olması da zârudur.

Aynı suretle, fiatları az çok mustakad bir seviyede tutabilmek, ekonomide makul bir büyüme nihayet adil bir gelir tevzii bir ekonominin sıhhatli işlediğinin delilleridir; Ve Devlet otoritesinin müdahalesi olmadan bu şartlar kendiliğinden tahakkuk edememektedir. İşte, iktisadî politika dediğimiz bu şartların tahakkuku için devletin iktisadî hayata müdahalesinin isabetli neticeler verebilmesi, memleketteki iktisatçıların tahlil ve teşhisleri sonunda teklif ettikleri tedbirlerin isabetlilik derecesine bağlıdır.

Bu gün, içinde yaşadığımız dünyanın büyük bir kısmını iktisaden az gelişmiş memleketler teşkil etmektedir. Bu memleketlerin kalkınmaları, ancak ikinci dünya savaşından sonra günün mevzuu haline gelmiştir. Maamafih, Türkiye, İstiklâl Savaşını takip eden yıllardan itibaren iktisadî gerilikten kurtuluşu, millî politikanın başlıca hedefi saymaktır.

Ö L Ü M

Cemiyetimizin Ankara Şubesi Eski Başkan ve İdare Heyeti Azalarından Sayın Fahrettin Tunçöz'ün sevgili Babası Türk Ordusuna büyük hizmetleri geçmiş Emekli Albay ALİ TUNÇÖZ vefat etmiş ve cenazesi 31. Aralık, 1965 günü İstanbul'da kaldırılmıştır.

Kederli arkadaşımıza ve ailesine baş sağlığı dileriz.

Not: Yeni mezunlardan iş arayanların acele Cemiyete müracaatları rica olunur,

Cemiyetten Haberler

* Cemiyet Merkezimiz Genel Kongresini Yaptı

Cemiyetimiz kurulduğu 1943 yılından beri ilk defa kendi öz varlığı olan lokalinde 8.Aralık,1965 günü saat altıda, hayli kalabalık bir şekilde yıllık genel kongresini yapmıştır. Kongrenin ikinci dikkate değer tarafı; Cemiyetimizin ilk kurucusu, bir numaralı üyesi sayın Turhan Kentbay'ın başkanlık divanını işgal etmesiydi. Gündem gereğince İdare Heyetinin bir yıllık faaliyet raporu ile muhasip ve murakıpların raporlarının okunmasını müteakip söz alan üyeler, cemiyetimize daha aktif vazifelerin yüklenme zamanının geldiği üzerinde durmuşlardır. Bir hayli hareketli geçen kongre neticesi Nihat Batur, Zeki Erginsu, Güngör Adak, Faruk Çehrelî, Solmaz Vural, Alpay Erdoğan ve Atalan Şahinoğlu yeni idare heyetine seçilmişlerdir. İdare Heyeti tüzük gereğince toplanarak aralarında vazife taksimi yapmıştır. Başkanlığa Nihat Batur, Başkan Vekilliğine Zeki Erginsu, Sekreterliğe Güngör Adak ve Muhasip üyeliğe de Faruk Çehrelî seçilmiştir.

* Cemiyetimize büyük hizmetleri geçen Sayın Oktay Emed Ankara Şubesi İdare Heyetindeki vazifesinden ayrılmıştır. Sayın Emed'in yakında Amerika'ya yapacağı seyahat dolayısıyla yaptığı hazırlıklar idare heyetinin toplantılarına katılamayışına sebep olduğundan istifa etmiştir. Değerli arkadaşımıza bu vesileyle işlerinde başarılar dilerken, imkânları nisbetinde cemiyetimize idare heyeti dışında yardımcı olmalarını dileriz. Bilhassa, Cemiyetimizin Ankara şubemizle olan münasebetlerinin organizasyonunda, meclis içi ve hükümet erkânıyla yapılacak temaslarda mümessil olarak Sayın Oktay Emed'den çok şeyler beklemekteyiz.

* 14 Aralık 1965 günü İktisatlılar bütün yurd'da kuruluş yıl dönümlerini kutladılar: (İKTİSAT BAYRAMI) İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinin 29 ncü kuruluş yıl dönümü sebebiyle fakültede bir merasim yapıldı. Üniversite Rektörü, fakülte Dekanı ve tedris üyeleri muhtelif konuşmalar yaptılar. Bu arada mezunlar cemiyeti adına İdare Heyetinden bir sözcü ve talebe cemiyeti adına bir talebe günün önemini belirten konuşmalar yaptılar.

Aynı gün Ankara radyosunda Sayın Oktay Emed ve Sayın Meliha Türkân İktisatın ve iktisatçının önemini belirten birer konuşma yaptılar ve Ankara Şubemiz bir deklarasyon yayınladı.

Henüz talebe olan iktisatçılar bayramlarını gündüz bir çay vererek kutladılar. Gece İstanbul'da Cemiyet Merkezinin verdiği ve seçkin davetlilerin iştirak ettiği balo bir hayli eğlenceli ve samimi geçmiş, davetliler sabaha kadar eğlenmişlerdir. Aynı gece, Karabük'te bulunan iktisat fakültesi mezunları Şehir Kulübünde tam bir bayram havası içinde 29 ncü yıl dönümlerini kutlamışlardır. Ankara'da ise Ankaralı İktisatçılar şubenin Kent Otel salonlarında verdiği yemekte bir araya gelerek mutlu günü kutlamışlardır. Adana'da da Adana Ticaret Borsası salonunda toplanan mezunlarımız geç saatlere kadar eğlenerek bayramımızı kutlamışlardır. Cemiyet olarak Fakültemizin kuruluşunun 30 ncü yıl dönümünde, diğer vilâyetlerde de bu şekilde toplantıların yapıldığını duyurmak en büyük arzumuzdur.

İktisatçılar Balosundan iki görünüş.

YENİ TAYİNLER

Her geçen gün İktisat Mezunlarının lehine inkişaf etmektedir. Gerek serbest sahada gerekse resmî dairelerle en kısa zamanda kıymetlerini belirten mezunlarımız, takdir edilerek aranılan eleman haline gelmişlerdir. Nitekim bunun en tipik misâlini geçtiğimiz ay içinde, mevkilerinde yükselen iktisatlı kârddeşlerimiz verdiler. Kendilerini candan tebrik eder daha üstün başarılar bekleriz.

* Sümerbank Genel Müdürlük Müşavirlerinden Sayın İbrahim Ebcioglu Sümerbank Genel Müdür Muavinliğine,

* Eski Ant Fındık Birliği Umum Müdürü Sayın Ahmet Ülgen SEKA İdari Genel Müdür Muavini ve Yönetim Kurulu Üyeliğine,

* Sosyal Sigortalar Kurumu Umum Müdürlük Müfettişi Sayın Sabahattin Fınlıoğlu Sosyal Sigortalar Kurumu Beyoğlu Prim İtiraz Komisyonu Başkanlığına,

* İstanbul Belediyesi Haller Müdürlüğünden kısa zaman önce Temizlik İşleri Müdürlüğüne getirilen Sayın Zihni Tiryakioğlu Konservatuar ve Şehir Operaları Müdürlüğüne,

* Sayın Nejat İzmirlioğlu Ticaret Bakanlığındaki vazifesinden Toprak Mahsulleri Ofisi Umum Müdür Muavinliği ve Yönetim Kurulu üyeliğine, getirilmişlerdir.

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.

Kuruluşu : 1946

Sermayesi : 20.000.000.- Lira

Yurt içinde 60 Şube

Her türlü Banka muamelâtında

Emniyet, Sürat, Kolaylık

Dünyanın her yerinde muhabirleri vardır.

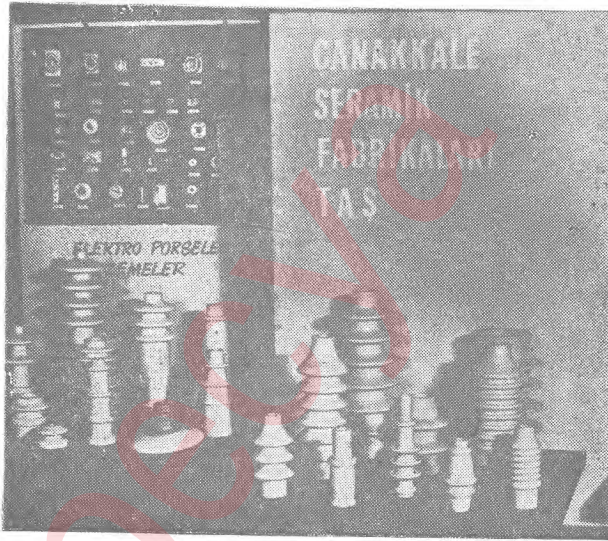
Tasarruf Mevduatında zengin para ikramiyeleri

G A R A N T İ

B A N K A S I

ÇANAKKALE Seramik Fabrikaları A. Ş.

Türkiyede ilk defa beynelmilel
norm ve evsafa uygun olarak
imâl etmekte olduğu

KAROFAYANS

(BEYAZ VE RENKLİ)

İZALATÖR

(ALÇAK VE YÜKSEK GERİLİM)

Elektro porselen ve sair seramik mamullerini
piyasaya arz etmektedir.

Müracaat : Galata, Tersane Cad. Kipman Han Kat 5, Tel: 49 62 50

Fabrika : Tel. Çan 29

Telgraf : Kaleseramik - İstanbul

3 parmağa kadar BORU İMALÂTINA BAŞLANMIŞTIR

Yıllık imalât kapasitesi 50.000 Ton

1964 İMALÂT PROGRAMI

STANDARD İMALÂT

Siyah, Galvanizli ve bitümlü borular. Din 2240 a göre
 $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1", $1\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{2}$, 2", $2\frac{1}{2}$, 3"

Sanayi boruları

13×0.9 , 16×0.9 , 19×0.9 , 21×0.9 , $25 \times 1.32 \times 1.20$ m/m

SİPARİŞ ÜZERİNE İMALÂT

13, 16, 19, 25, 32, 38, 42, 49, 60, 76, 90 m/m çapında
0,8 ilâ 3 m/m et kalınlığında her çeşit borular.

PROFİL BORULAR

Üçgen, kare, dikdörtgen, heksagonal, oval ve sair
şekillerde borular

Fabrikalar : Pendik Temenye — Florya, Beşyol İstanbul

Büro : Salıpazarı Han Kat 8 Tel : 44 74 27 - 44 74 26 Satış : 44 76 03

Telgraf: BORUSAN, İstanbul

B S BORU SANAYİİ
ANONİM ŞİRKETİ - İSTANBUL

FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN

Vücut kırıklığına karşı

OPON, baş, diş, adale, sinir ağrılarını teskin eder

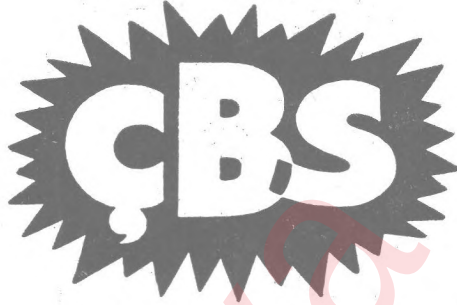
OPON, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler

OPON, günde 6 tablet alınabilir

OPON

TÜRKİYEDE İLK DEFA

PLASTİK
BADANA BOYALARI

Tarafından imâl edilmiştir

30 MUHTELİF CAZİP RENKLERDE

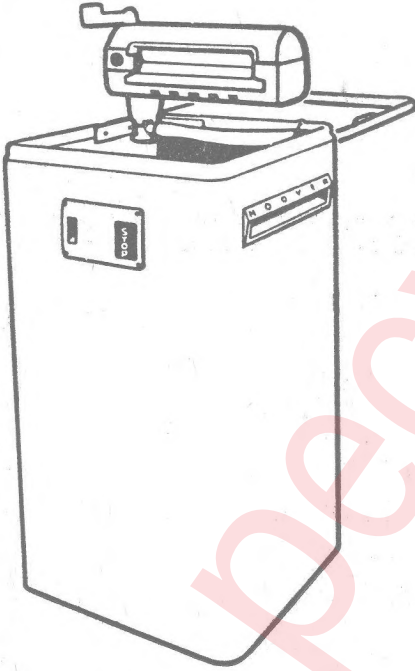
DAHA İYİSİ YOKTUR

Her yerde arayınız

ÇAVUŞOĞLU BOYA SANAYİİ - İSTANBUL

Tel : 49 67 10 (iki hat)

HOOVER

Dünyada en çok satılan çamaşır makinası

Halaskârgazi Cad. 133 Pangaltı - İst. Tel. 47 44 30
Tünel karşıtı HOOVER mağazası Karaköy - İstanbul

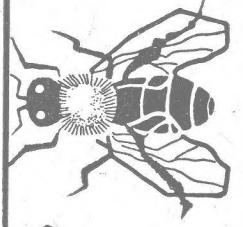
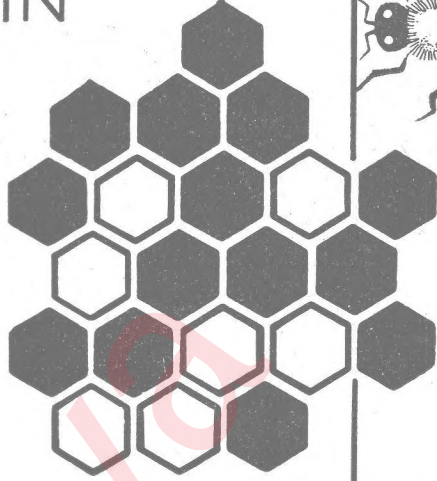
Doktorunuzun verdiği reçeteye göre eczaneden aldığınız il cın sizi sıhhate kavuşturacağına nasıl güveniniz varsa, TAMEK m mullerinin nefaset, lezzet ve mükemmeliyetine de aynı derecede güvenebilirsiniz.

- DOMATES MAMULLERİ
- HAZIR YEMEKLER
- KOMPOSTOLAR
- RE EL ve MARMELATLAR
- ZEYTİN ve TURřULAR
- SEBZE KONSERVELEERİ

TAMEK
KONSERVELEERİ

YEG NE KALİTE KONSERVE

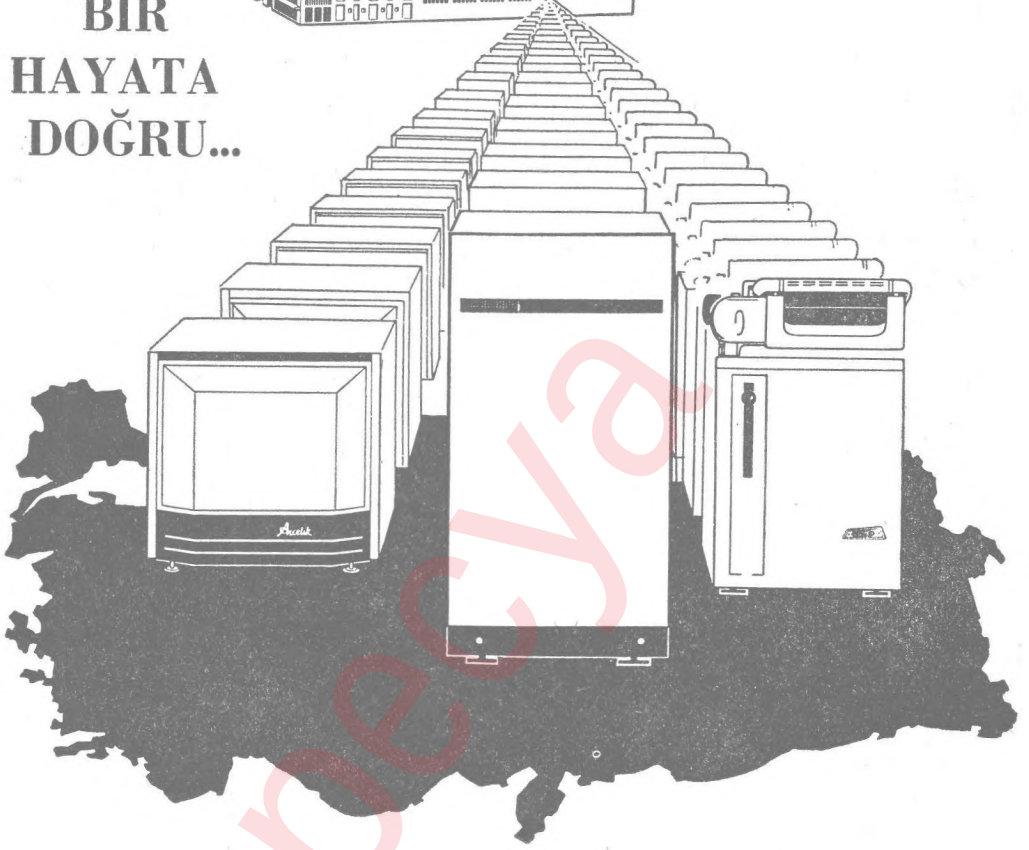
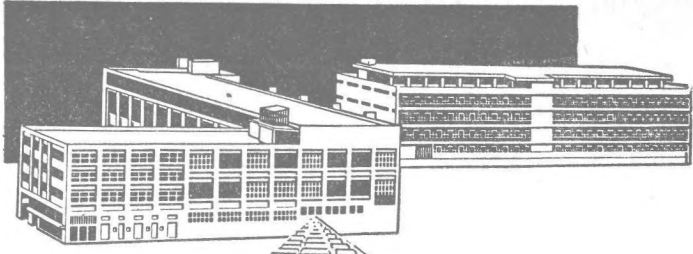
İSTİKBÂL İÇİN

*tasarruf
yapmayan
sıkıntıdan
kurtulamaz*

T.C. ZİRAAT BANKASI

DAHA
RAHAT
BİR
HAYATA
DOĞRU...

Seri imalât sayesinde sağlanan uygun fiyatlar
ARÇELİK kalitesi ve konforundan
daha geniş halk kitlelerinin
faydalanmasını sağlıyor

ARÇELİK

Yeni

**TURİST
TURİST
TURİST
TURİST
TURİST
TURİST
TURİST
TURİST**

T. C. TEKEL İDARESİ

ÇAYI

**TURİST
TURİST**